

KÖZGAZDASÁGI FÜZETEK

kiadja a

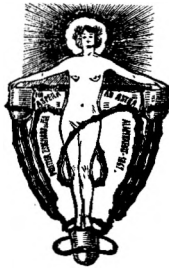
MAGYAR KÖZGAZDASÁGI TÁRSASÁG.

I. ÉVFOLYAM. * 1. SZÁM.

A VÁMPOLITIKA MAI HELYZETE

IRTA

MATLEKOVITS SANDOR

BUDAPEST

POLITZER-FÉLE KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT

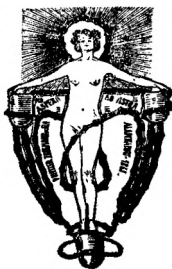
1905.

**A VÁMPOLITIKA
MAI HELYZETE.**

A VÁMPOLITIKA MAI HELYZETE

IRTA

MATLEKOVITS SÁNDOR

BUDAPEST

POLITZER-FÉLE KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT

1905.

1. A kereskedelmi politikát Németország vezeti.

Ritkán alakult a kereskedelmi politika oly bonyolult helyzetté, mint a milyenben az a huszadik század kezdetén mutatkozott.

A forrongás, mely egész Európán át észlelhető, és melynek eredménye egyelőre még kiszámíthatatlan, tulajdonképeni okát a technika rendkívüli fejlődésében, a közlekedési és forgalmi eszközöknek hatalmas lendületében birja. Általuk emelkedett a termelés minden téren, az egyes iparágakban épugy mint a mezőgazdaságban, még pedig majdnem mindenütt az illető ország szükségletével szemben tultermelésig.

A világgazdaság ily viszonyok közt a kereskedés számára a legnagyobb szabadságot és a vámok teljes megszűnését követelné; mert ekkép volna leginkább lehetséges, hogy onnan, a hol tultermelés van, az áru leggyorsabban és legkönnyebben eljusson oda, hol azt keresik és a fogyasztó mindig a legolcsóbb czikkekekhez jutna; a szabad kereskedés tenné leginkább lehetségessé azt, hogy a termelés a fogyasztással egyensulyban legyen és megakadályozná a tultermelésnek azon hátrányát, mely most sok országban az áruczikkek mesterséges megtorlódásában mutatkozik.

De a nemzetgazdaság ezzel szemben a saját nemzeti területét megakarja védeni más országok tultermelése ellen; biztosítani akarja a saját nemzeti területét a saját termelésnek; neki a beálló tultermeléssel szemben még a mostani vámok sem elég magasak; azokat is fölemelni akarja, nehogy a külföldi verseny a hazai munkát tönkretegye.

Korunkban a nemzetgazdaság hatalmasabb tényező a politikában, mint a világgazdaság; ép ezért a vámpolitikában az a küzdelem, mely most folyik és a legközelebbi idők számára az irányt meg fogja jelölni, nem a szabadkereskedés, hanem az elzárkózás jegyében fog győzni.

A legközelebbi vámpolitika fejlődésére nézve Németországnak jutott a vezető szerep. A kereskedelmi politika irányítására döntő szereppel bíró államokban a közgazdasági viszonyok ugy alakultak, hogy a vámpolitikai vezetés mintegy reáerőszakoltatott Németországra. A miként a Cobden-féle győzelmek és a gabonavámok megszüntetése után Nagybritánia és azután 1860 óta, III. Napoleon uralmával és az angol-francia kereskedelmi szerződés megkötése után Franciaország voltak a kereskedelmi politika vezető hatalmasságai és kényszerítették a többi országokat, hogy velük párhuzamosan haladjanak: úgy ragadta magához Németország politikai egységesítésekor az irányítást a vámpolitikában. Ujabb időben Franciaországban, az amerikai Egyesült Államokban, sőt Nagybritániában is Németország ebbeli törekvéseivel szemben szóval és írásban erélyesen fel is szólalnak: tényleg mégis mindenki aggódó pillantásokkal tekint Németország felé, várja vámpolitikai elhatározását és készíti elő azokat a rendszabályokat, melyekkel az ő intézkedéseit ellensúlyozni fogná.

2. Franciaország vámpolitikája.

Franciaország a nagy németfrancia háboru óta lassan-lassan áttért a vám autokratia rendszeréhez; ahhoz a rendszerhez, mely utóbb Európa legtöbb országában akarva nem akarva uralomra jutott és melynek jellege az, hogy az ország törvényhozása szabadon rendelkezék saját vámtételei fölött, szerződések által tehát ne legyen megkötve a vámok tetszés szerinti módosításában, főkép a szükséghez képest jónak talált vámemelésekben. Franciaországban mindjárt a nagy háboru befejeztével Thiers a pénzügyi rendezkedés ürügye alatt lökést adott a védővámok politikához; és ha Franciaország akkor azonnal nem hagyta el a kereskedelmi szabadság útját, azt egyedül az akkor még érvényben állott kereskedelmi szerződéseknek kell köszönni. Thiers vetése mindazáltal lassan érni kezd. Sajátságos, hogy oly országban, melynek irodalma és legkiválóbb közgazdasági írói mai napig is még szabadkereskedelmi érzelműek, melynek legjelesebb gazdasági testülete a Société des Économistes és világhírű lapja a Journal des Économistes fennen lobogtatja a kereskedelmi szabadság zászlaját, és ahol Leroy Beaulieu nagyjelentőségű hetilapjában a L'Économiste-ban ma is hirdeti a közgazdasági szabadságot: a kereskedelmi politika éppen

az ellenkező irányzatban halad és határozottan az elzárkózás rendszerét követi.

Részben éppen a frankfurti béke 11. cikke, mely örökidőre biztosítja Németországnak a legnagyobb kedvezést, hatott közre ezen irány fejlesztésére. Ha kereskedelmi szerződések kötésekor Franciaország előnyöket nyerne is, minden szerződési tárgyalásnál felmerült a kérdés, mely abban állt, hogy minden kedvezmény, melyet Franciaország a szerzendő előnyök fejében bármely országnak ad, a frankfurti béke alapján a gyűlölt németeknek ingyen, ellenszolgáltatás nélkül, önként, ajándékképp jut. Bizonyos ellenszenv fejlődik ki ez okból a szerződések kötése ellen. És már 1875. évben, a midőn de Meaux kereskedelmi miniszter körlevélben megkérdezte Franciaország összes kereskedelmi kamaráit, vajjon fentartassék-e a szerződéses politika: a kamarák nagyrésze a szerződések ellen nyilatkozott.

A szerződésellenes hangulaton kívül lassan-lassan az agrár-nézetek is megerősödnek. A gabnaárak hanyatlása, az amerikai mezőgazdasági terményeknek Európa piaczaiban való térfoglalása, s vele kapcsolatban a francia gazdának helyzetében beállott súlyos állapot megérlelték azokat a követeléseket, melyek az állami védelmet és közbenjárást a mezőgazdaság terén szükségesnek tüntették föl; és így a mezőgazdaság védelme magasabb vámok útján is természetesnek látszott. Már az 1881. évi vámtarifa tárgyalásakor Tirard miniszterelnök a kormány nevében kénytelen volt azt az ünnepélyes kijelentést tenni, hogy kereskedelmi szerződések esetleges tárgyalásánál a gabna- és állatvámok a tárgyalás tárgyát nem fogják képezni, azok még abban a magasságban sem köthetők meg, melyben a vámtarifában szerepelnek, hanem fentartatik az országnak e vámokra nézve a teljes szabadrendelkezés. Abban az időben már Méline állt a védővamosok élén; az ő agrár nézetei mindinkább nyernek híveket, 1884-ben a kormány tagjává lesz és a földmívelési miniszter állását tölti be. E közben a gabna- és állatvámok ismételen emeltetnek és Franciaország végre 1892-ben megteremti kettőstételű vámtarifáját, mely a védekezésen kívül vámügyekben az ország autonómiáját akarja biztosítani. Ezen rendszer szerint csak maga az ország dönt vámtételeiről; más országok — még ha velük kereskedelmi szerződések köttenének is — a vámtételek megszabására befolyást nem gyakorolhatnak. Tarifszerződések — vagyis azok a kereskedelmi

szerződések, melyek vámtételeket tartalmaznak, illetőleg a fennálló vámtételeket leszállítják, vagy megkötik — legalább Franciaország terhére többé nem köttetnek. Még az oly súlyos következményű francia svájci vámháboru után is Franciaország a Svájczzal kötött szerződésben nem sorolta fel az általa engedett vámleszállításokat, hanem külön törvény útján, mérsékelte a kijelölt vámtételeket és autonóm hatáskörben járt el — legalább formailag.

A vámügyekben teljes autonomia, és a tarifszerződések mellőzése most is alappillérei a francia kereskedelmi politikának. Ekkép Franciaország saját maga fosztotta meg magát azoktól a fegyverektől, a melyekkel annak idejében oly erélyesen beavatkozhatott az európai kereskedelmi politikába és oly nagyjelentőségű és mérvadó szerepet játszott. Franciaország a legközelebbi jövőben sem fogja vám- és kereskedelmi politikájának irányát megváltoztatni. A francia kamara képviselőháza ugyan élénk figyelemmel kíséri azokat a vámpolitikai törekvéseket, a melyek az utolsó 5—6 év alatt más országokban kifejlődnek; egy külön bizottság behatóan foglalkozik ezekkel az ügyekkel és azok a jelentések, melyeket 1903 junius óta a képviselőház elé e részben terjesztetnek, nagyon komolyan tárgyalják a különböző országok vámviszonyait. De ezekben a jelentésekben is a legteljesebb vámautonomia irányzata uralkodik; csak ezen az uton kívánják a többi országok által új vámjaik következtében Franciaországra háruló károkat orvosolni. Szerződéses vámpolitikáról, mint alkalmas védekezőeszköztől, senki sem szól.

3. Az Északamerikai Egyesült-Államok hatása az európai kereskedelmi politikára.

Hatalmas befolyást gyakorol Európa összes gazdasági viszonyaira az Északamerikai Egyesült-Államok gazdasági fejlődése. Az az óriási lendület, a mely ott a mezőgazdaság minden területein, a közlekedési és forgalmi eszközökben és számos iparágakban mutatkozik; a tőkehatalomnak erőszakos összehalmozódása, a különböző trüstitök alakulása, és az az erő, melylyel azután a megtrüstitött iparágak a világ összes piacain föllépnek: az európai országok kereskedelmi politikájára nem maradhattak befolyás nélkül.

Északamerika Egyesült Államainak gazdasági lendülete köztudomásu, de különben egyes jellegzetes statisztikai adatokból könnyen megállapítható. Művelés alá volt fogva

	Az Északamerikai államokban 1900. évben	A magyar birodalomban 1902. évben
Buzára	21.290,000 hektár	3.622,000 hektár
Kukoriczára	38.427,000 „	2.544,000 „
Zabra	11.959,000 „	1.084,000 „
Árpára	1.810,000 „	1.090,000 „
Rozsra	831,000 „	1.134,000 „

1870 óta 1900-ig Amerika buzatermelése 92, kukoriczatermelése 217, pamuttermelése 236, és marhaállománya 64%-kal emelkedett. Amerika az egész világ terméséből búzában 25%, zabban 25% és kukoriczában 80%-ot maga szolgáltat. Állattenyésztéséről és a huskivitelének jelentőségéről szól az, hogy Chicágóban naponként 25,000 darab marha és 180,000 darab sertés kerül leölésre leginkább kiviteli célra. Mezőgazdasági terményekből 1900 ban 835 millió dollár kerül kivitelre. De míg főkép a XIX. század nyolczadik tizedében Amerika gazdasági súlyát leginkább mezőgazdasági cikkekben éreztette, ujabban ipari téren is nagyban lép föl a világpiacon s fenyegeti Európa régi iparos államait, nemcsak azért, hogy a kiviteli piacon versenytársul lép föl, hanem még magukba Európa legjelentősebb iparos országaiba Nagybritanniába, Franciaországba és Németországba is iparcikkeit behozza. Amerikában az iparvállalatokba befektetett tőke az 1880. évi census szerint volt 2790 millió dollár, 1890-ben ez az összeg 6525 millióra és 1900-ban 9817 millió dollárra, vagyis 505% kal emelkedett. Felette nagy haladás mutatkozik a pamut iparban, itt 1870 óta 302% a gyarapodás; most Amerika 23 $\frac{1}{2}$ millió orsó és 550,000 szövőszékkel dolgozik a pamutiparban, és a pamutcikkek világtermeléséből 80%-ot szolgáltat. Ipari tekintetben nagy előnye a sok és olcsó kőszén; a rendelkezésére álló kőszénterület 50,000 négyszög mértföld. Ipari gazdagsága kitűnik abból, hogy az egész világ termeléséből Amerika szolgáltat petroleumnál 43% (Oroszország 51%), vasérczeknél 33%, nyersvasnál 18, réznél 56, ólomnál 30, horganynál 34%-ot. Őriási vasúthálózata 318,000 kilométer, az összes világ vasutainak 40%, iparának és gazdaságának hatalmas tényezője. Végül az iparvállalatok mes-

terséges egyesítése trüstkbe óriási erőt ad az amerikai gazdasági életnek; 1903 elején 52 trüst működött összesen 6 milliárd dollár felett rendelkezve.

Milyen kereskedelempolitikai hatással birnak az amerikai Egyesült-Államok, kitünik a ki- és behozatali adatokból 1881. évről 1901. évig az összes behozatal 130·0 milliófont sterling értékről 165·8 millió fontra emelkedett, holott a kivitel 184·2 millió fontról 304·3 millióra; az ipari czikkek forgalma pedig ugyanabban az időben a behozatalnál 59·3 millióról 67·3 millióra, a kivitelnél pedig 23·8 millióról 85·6 millióra emelkedett. Ezekből az adatokból is kitünik, mily szerep jutott Amerikának a világv versenyben.

Kezdetben Európában csak azt a nyomást érezték, melyet az Északamerikai Egyesült Államok a mezőgazdasági czikkekre nézve kifejtettek. A lázas izgalom 1885—1896. években a közép európai vámunio tervét idézte ismételten föl, mely első sorban arra lett volna hivatva, hogy az amerikai verseny ellen védelmet nyujtson és az európai mezőgazdaságot kellő vámokkal övezze körül. A vámunio tervét mindazáltal csak irodalmi munkákban tárgyalták, legfőlebb szakegyesületek és kongresszusok alkalmával beszélték meg, az irányadó és vezető államférfiak egyelőre keresztülvihetőnek nem tartották. Időközben Amerika gazdasági hatalma mindinkább gyarapodik, és Amerika versenye már iparczikkekben is, még pedig nagy terjedelemben lép föl. Már pedig az ipar terén való szereplése annál terhesebb volt, mert az amerikai Egyesült-Államok kereskedelmi politikája határozottan szerződésellenes és így kölcsönös engedmények útján, vagy kölcsönös tanácskozással a kereskedelmi forgalomban jelentkező kellemetlenségek Amerikával szemben el nem hárithatók.

Az Északamerikai Egyesült-Államok szigoruan ragaszkodnak vámpolitikájukban az autonómiához; meghatározzák az uralkodó politikai párt irányzata szerint a vámtarifa tételeit; kivált a legujabb időben a Mac Kinley bill és még inkább a Dingley bill által hazai iparukat igen magas vámokkal védik; a vámformalitások által annyira megnehezítették az iparczikkek behozatalát, hogy Európa legtöbb iparos államai az amerikai piacról erősen visszaszorítottak és egyik leghálásabb kelendőségi területet részben elvesztették. A majdnem tiltó jellegű magas védővámok uralma alatt az amerikai ipar óriási fejlődésnek indult, főkép a vas és vasárúk ipara mutat nagymértékű lendületet.

Az a bizottság, mely jelenleg Nagybritániában Chamberlain tarifpolitikájának előkészítésén foglalkozik, a vasiparra nézve a következő érdekes összeállításokat közli:

Az évi nyersvas termelés volt

Időszak	Az amerikai Egyesült-Államokban	Nagybritániában	Németországban	Az összes országokban
	e z e r t o n n a			
1876—80	2,200	6,600	2,140	14,810
1881—85	4,260	8,100	3,340	20,100
1886—90	7,080	7,760	4,130	23,640
1891—95	8,130	7,040	4,990	26,210
1896—1900	11,490	8,890	7,310	35,590
1901	15,880	7,930	7,740	40,230
1902	17,820	8,680	8,260	43,840
1903	18,000	8,810	9,860	47,340

Az évi aczéltermelés volt

1876—80	810	1,020	510	3,060
1881—85	1,650	1,970	1,070	5,880
1886—90	3,290	3,270	1,790	10,030
1891—95	4,670	3,080	2,780	13,070
1896—1900	8,450	4,660	5,520	23,250
1901	13,470	4,900	6,290	30,530
1902	14,940	4,850	7,650	35,890

Mennyire emelkedik az ipar általában, az a vasfogyasztásból is következtethető. Ugyanaz a statisztikai forrás e részben a következő adatokat szolgáltatja. A lakosság egy-egy fejére esett angol font vas

Időszak	Az amerikai Egyesült-Államokban	Nagybritániában	Németországban
	1876—80	101	361
1881—85	184	422	164
1886—90	235	406	197
1891—95	281	365	220
1896—1900	322	437	316
1901	457	392	327
1902	522	410	318
1903	517	412	367

1876—80 óta Amerika vasfogyasztása ötszörösen nagyobbodott és felülhaladja Nagybritánia és Németország fogyasztását; szóval elsőrangu vezető iparállammá fejlődött, és most már óriási mennyiségű iparcikket visz ki, holott az iparcikkek behozatala nem halad abban az irányban, a miként az előbb megindult. Míg még 1891. évben az iparcikkek behozatala Észak-Amerikába 76·7 millió font sterlingre rugott és kivitelük csak 35·2 millió fontot tett, 1901 évben a behozatal 67·2 millió, a kivitel pedig 85·6 millió fontra emelkedett. Tíz évvel ezelőtt az amerikai Egyesült-Államokba még 41·5 millió font iparcikkal több hozatott be, és ma ellenkezőleg 8·4 millió font sterlinggel több vitetik ki. A behozatal állandó csökkenése mellett óriási kiviteli emelkedés mutatkozik.

És kereskedésének ilyenét alakulásánál Amerika hajthatatlanul megmarad autonom vámpolitikája mellett. Az Észak-amerikai Egyesült-Államok nem ismernek tarifszerződéseket, legalább európai értelemben vettek. Azok a szerződések, melyek a Mac Kinley törvény alapján mint kölcsönösségi (reciprositási) szerződések megkötöttek, nem tarifszerződések. Ezek a szerződések egyszerűen arra szolgálnak, hogy a többi országok s főképp az amerikai országok az északamerikai államok terményeinek kedvező vámozását, még pedig minden ellenkedvezmény nélkül eszközöljék. Ugyanis a Mac Kinley bill III. szakasza felhatalmazza a köztársaság elnökét, hogy azon országokkal szemben, a melyek cukrot, melassét, kávé, teát, nyers bőroket és efféléket kivisznek, és az Északamerikából jövő mezőgazdasági terményeket vagy másféle cikkeket oly vámokkal sujtják, melyeket a köztársaság elnöke méltánytalanoknak tart, 1892 január 1-től kezdve a mondott cikkekre vámokat szabjon ki. Már most, hogy ezek a megtorló vámok ne jöjjenek alkalmazásba, kölcsönösségi szerződések kötöttek, a mely szerződésekben Amerika biztosította az illető országoknak a Mac Kinley billben foglalt vámentességeket.

A véletlen akarta, hogy a megtorló vámok alá vethető cikkek közt a cukor is szerepelt; és ez a véletlen megadta Amerikának a sujtó fegyvert azon európai államok irányában is, a kik a kilenczvenes évek kezdetén azt hitték, hogy Amerikával szemben elzárkózási politikát folytathatnának. A mikor 1891. évben a közép európai államok Németország és Ausztria-Magyarország vezetésével a kereskedelmi szerződések hálózatát kötötték meg, sokan abban a hiszemből voltak, hogy Északamerikával szemben Németország

még fogja tagadni azokat az előnyöket, melyeket az új szerződésben az osztrák-magyar monarchia a gabnavámoknál nyert, és ez által Északamerika gabnakivitele részben korlátok közé fog szoríttatni. Akkor azt is hitték több országban, hogy egészségügyi okok alapján az amerikai husnak, főképp a sertéshusnak beözönlése meg lesz gátolható, szóval, hogy Amerika mezőgazdasági tulsulya ellen védekező intézkedések lehetők. Ámde Németország első sorban érdekelve volt az amerikai cukorpiaczon, és Mac Kinley bill, mely a cukor ellen-megtorlóvámot első sorban (és valószínűleg kizárólag) a délamerikai nádcukor ellen képzelte igénybeveendőnek, most egyszerre alkalmas megtorlónak bizonyult Európa cukortermelő államai ellen. Németország, Ausztria Magyarország és Franciaország ekkép csakhamar kénytelenek voltak Északamerika akarata előtt meghajolni és megadták neki minden ellenszolgáltatás nélkül, a legnagyobb kedvezés jogát, nem akadályozzák sertéshus kivitelét, szóval elismerik vámpolitikai hatalmát, a nélkül, hogy tőle vámtételeiben előnyöket kapnának.

A most érvényben álló Dingley bill vámtarifája hasonló felhatalmazást ad a köztársaság elnökének, miáltal az amerikai küldeményeknek különbözőeti rosszabb vámozása majdnem lehetlenné válik.

Az északamerikai Egyesült-Államok most vázolt független vámpolitikája és gazdasági lendülete az európai államok vámpolitikájára nem maradhatott hatás nélkül. Az a körülmény, hogy az Egyesült-Államok vámpolitikájukat egészen autonóm, idegen államok befolyása nélkül szabják meg és tarifszerződéseket, valamint általában hosszabb időre szóló kereskedelmi szerződéseket nem kötnek; hogy továbbá meglehetősen magas vámok által az iparcikkek behozatalát Amerikába meglehetősen megnehezítik; hogy a cukorkiviteli jutalmak ellen nemzetközi megegyezés nélkül is önhatalmu rendelkezéseket tettek, melyek által a cukor-behozatalt a jutalmakat adó országokból megbénították; hogy a magas védővámok által magában Amerikában az ipart nagyra fejlesztették és most már iparcikkekkel nemcsak az amerikai belső piacokat bőségesen ellátják, hanem a tulmennyiségben előállított iparcikkeket a világpiacra, sőt Európa legelső iparos országaiba küldik: mindez okvetetlenül komoly okot adott arra, hogy az európai országok is vámpolitikájuk megállapításában Amerikával szemben is állást foglaljanak és védekezéseikben ezen hatalmas versenytárs ellen is intézkedjenek.

Ha a védekező vámpolitika és az agrárkövetelmények legtöbb európai államban oly gyorsan és könnyen talajra találtak, és ha Németország, Svájc, az osztrák-magyar monarchia, sőt még Oroszország vámtarifáikat magas védő irányban átdolgozták: úgy ez nagyrészt az Északamerikai Egyesült Államok vámpolitikájának visszhangja. Az Északamerikai Egyesült Államok gazdasági hatalmától való félelem, és az a körülmény, hogy ezek az államok tarifszerződések által saját vámtarifájukat mérsékelni nem engedik: főoka annak, hogy Németország vámtarifáját 1902-ben elzárkozó irányban alakította át, és hogy ebben az irányban dolgozták át Oroszország, Svájc és az osztrák-magyar monarchia is vámtarifáikat.

4. Németország vámpolitikájának átalakulása.

Németország, mely most a kereskedelmi politikában vezetőszereppel bír, vámpolitikáját az utolsó 20—30 évben lényegesen átalakította. A német egység és a német birodalom megalakulásakor 1870. évben és az utána következett öt-hat évben a lehető legnagyobb szabadság volt a német kereskedelmi politika iránya. A vámtarifa kevés vámtételre szorítkozott, a nyersvas vámmentessége kimondatott, és a vasáruknál a vámok leszállították. A vasvámoknak ez a leszállítása képezi a határkövet Németország szabadkereskedelmi politikájában. Ezóta kezdik meg a vasiparosok a szabadkereskedés ellen töró mozgalmukat. Az izgatás erős táplálékot kap abban, hogy Franciaország-, Olaszország- és Ausztriában a védővamos áramlat mindinkább megerősödött, és hogy az amerikai mezőgazdasági verseny a mezőgazdákban is a védekezés vágyát fölébresztették.

A vasgyárosok nagy ügyességgel felhasználták Franciaország vámeljáráásának azt a részletét, mely által az acquits à caution (kikészítési eljárás) a francia vasgyárosoknak kiviteli jutalmakat nyújtott, arra, hogy a német vasipar védtelen helyzetét élénk színekkel fessék. Bismarck már akkor (1876) a védekezés szükséges voltát elismerte, és hajlandónak mutatkozott, ilyféle eljárásokkal szemben a hazai ipart kiegyenlítő vámokkal védeni és helyzetét a külföldi mesterséges verseny ellenében biztosítani.

Olaszország, a hol az egységesítés óta szabadelvű vámtarifa volt uralkodó, pénzügyi zavaaraiban a hetvenes évek elején abban a véleményben volt, hogy közigazdasági szempontból is az idegen országok versenyével szemben saját termelését védeni kell. A midőn

tehát az akkor érvényes szerződések fölmondási ideje közeledett, egy nagy gazdasági enquête tartatott. Provinciából provinciába vándorolt egy szakértő bizottság, helyszínen fölveendő a gazdasági helyzet adatait és a nép kívánságait. Az így nyert anyagból megállapították a követendő vámpolitika irányzatát. Az eredmény a szabadkereskedés mellőzésével a védekező vámpolitika követelése volt. Olaszország felmondja 1875. évben a kereskedelmi szerződéseket és erősen védővamos tarifája alapján kezdi meg a megkötendő szerződések tárgyalását.

Olaszország példáját követte az osztrák-magyar monarchia. Ebben az államkötelékben a szabadkereskedelmi irány tetőpontján állott akkor, a midőn a politikai kiegyezés létrejött, és az új politikai alakulás legelső éveiben. Ekkor kötöttek meg a francia, olasz és angol szerződések (1867), a német kereskedelmi szerződés (1868) és a szabadkereskedelmi irány utolsó gyümölcse az angol pótszerződés (1869). De már a legutolsó egyezmény jelezte a közvélemény fordulópontját; az osztrák iparosok már hangosan felzudultak a kereskedelmi politika szabadelvű iránya ellen és a birodalmi tanácsképviselőházában az említett conventio tárgyalásakor az osztrák kormányt a kereskedelmi szabadság megtagadására kényszerítették. Az osztrák kormány már akkor (1869-ben) kénytelen volt azt az ünnepélyes kijelentést tenni, hogy az osztrák ipar érdekeit a vámoknak további leszállítása által a külföld versenyének nem fogja többé kitenni.

Ettől az időtől kezdve az osztrák tartományokban a magasabb védővámok követelése napirenden volt, és ha ez az irány nem jutott gyorsabban érvényre, az kizárólag a magyar közvélemény és a magyar kormány szabadelvű magatartásában keresendő. Amikor mindazáltal Olaszország 1875. évben fölmondja a kereskedelmi szerződést, még pedig avval a szándékkal, hogy vámpolitikájában a védekezést emelje érvényre és a mikor az angol pótkonventio lejártához közeledvén, fölmondását követelte az osztrák iparos közvélemény: akkor Magyarország is sokkal gyöngébb volt, semhogy az osztrák iparosság erőszakos követelésével szemben ridegen ellentállhasson, és elkészült (1876-ban) az új autonóm vámtarifa, mint a küszöbön levő szerződési tárgyalások alapja, ha nem is magas, de mégis mérsékelt védővámokkal.

Ily körülmények közt — mindenütt körülövezve védővamos törekvésekkel — kezdett Bismarck foglalkozni a kereskedelmi

politikával. Eleinte pénzügyi gondok fordították figyelmét a vámtarifára. Az egységes német birodalom nagyobb pénzügyi igényekkel lépett föl, melyeket az egyes államok terhére háritani sem nem látszott tanácsosnak, sem nem volt a német egység megteremtőjének szándékában. Bismarck nagyon óvakodott attól, hogy a német birodalom alkatrészeit képező egyes államok a német egység drágaságát közvetlen megadóztatás útján megérezzék, és minthogy a német birodalom a vámokon kívül csak az egyes országok matrikulás járulékaiban birt akkor még pénzügyi forrásokat; szívesen választotta tehát inkább a vámok felemelését, mert az így kivetett nagyobb összegeket az egyes államok külön megterhelésnek nem vehették, semhogy évenként a matrikulás jutalékok kivetésénél minden egyes államot közvetlenül magasabb megadóztatás alá vonja s így az elégedetlenségre okot szolgáltatasson.

Ezen gondolatmenethez csatlakozik a német mezőgazdaság súlyos helyzete s az e részben követelt állami támogatás általános óhajtása. Hízelt a nagy német államférfinak az a gondolat, hogy mint német gazda és erdőtulajdonos a német mezőgazdaság és erdészet felsegélyezésére tevékeny lehet. Az agráráramlat ép ez okból nála szíves fogadtatásban részesül, és ezzel vége volt a német kereskedelmi politika szabadelvű irányának.

Az 1879. évi német vámtarifa már védekező, és ezenkívül mérsékelt agrárvámokat tartalmaz, és kezdete volt azon korszaknak, melyben Németország tarifaszereződéseket nem kötött, hanem autonom állapította meg vámtételeit, és változtatta meg őket a szükség szerint. Így történt, hogy a gabnavámok s az állatvámok ismételtén módosultak. Tájékoztató felsoroltnak a legnevezetesebb agrárvámok (az 1892 óta az osztrák-magyar monarchiával kötött szerződés által megkötöttekkel is):

		1879	1881	1885	1888	1892	
buza	mm.-ja	1.—	—	3.—	5.—	3·5	márka
rozs	„	1.—	—	3.—	5.—	3·5	„
árpa	„	0·5	—	1·5	2·25	2.—	„
liszt	„	2.—	3.—	7·5	10·5	7·3	„
sertéshus	„	12.—	—	20.—	—	17.—	„
szalonna	„	12.—	—	20.—	—	—	„
másféle hus	„	12.—	—	20.—	—	15.—	„
ökör	darabja	20.—	—	30.—	—	25·5	„
borju	„	2.—	—	6.—	—	3.—	„

Bismarck szerződésnélküli autonóm vámpolitikájával azon alapelvét is akarta érvényre juttatni, hogy a szomszédos államokkal politikailag barátságos viszonyban lehet, a nélkül, hogy a kereskedelmi politikában előzékenységet kellene tanusítani.

Ámde Bismarck vámautonomiája Németország közgazdasági viszonyaiban csakhamar ferde helyzetet teremtett. Nem lehet tagadni, hogy a német ipar az 1879. évi vámtarifa uralma alatt nagy lendületnek indult. Meglehet, hogy ez a lendület inkább más kedvező viszonyoknak, mint a vámtarifa védő hatásának tulajdonítandó. De ép ez az erős fellendülés, melyet Hochconjunctur kifejezéssel szoktak jelezni, más kereskedelmi politikát követelt volna, mint az autonóm vámpolitika elzárkozó rendszerét. A német ipar kényszerülve volt fölös gyártmányaival a külföldre menni, a német ipar a hazai piacon nem talált elegendő vevőre; a kivitel más országokba létfeltételét képezte. Ámde az idegen országok határai, a német birodalom autonóm vámpolitikáját követve, el voltak magas vámokkal zárva. A vámokat ugyanis éppen Németország irányában vissztorláskép egyebek közt az osztrák-magyar monarchia az 1882. és még inkább az 1887. évi vámtarifájában nagyban emelte; Oroszország vámjait 1881-ben 10%-kal gyarapítja és pedig megtorláskép a német agrárvámokkal szemben; Franciaország a német elzárkózási törekvések folytán is prohibitív jellegű vámokat vesz fel 1882-iki vámtarifájába és ismételten emeli vámjait 1884, 1885, 1886, 1887 és 1890. években. Így történt, hogy a német ipar legfontosabb kelendőségű piacain az osztrák-magyar monarchiában és Oroszországban magas vámsorompókra talált s ha nem is volt teljesen elzárva ezekből az országokból, versenye mégis erősen meg volt nehezítve, de azonkívül ki volt téve annak a kockázatnak, hogy minden pillanatban újabb és újabb vámemelések által jövőjében veszélyeztetik.

A német ipar így erősen megérezte azt, hogy az autonóm vámpolitika más országok által követve nagy hátrányokkal jár. Bismarck bukása után ez okból a vámautonomia mellőzését mindinkább több és több oldalról követelték. Bekezdték látni, hogy a vámautonomia, mint nemzetközi rendszer, azaz, ha minden állam bármikor szabadon változtathatja vámtételeit, a német közgazdaság fejlődésére semmiképp sem előnyös. Bekezdték látni, hogy a vámautonomia egyoldaluan nem tartható fenn, és ha más országok a vámautonomiát üzik, ez Németországra csak hátrányos.

lehet. Ily módon lassan megérlelődött a kívánság szerződéses politika érvényesítésére és új szerződések kötésére, és így jutott Caprivi kereskedelmi politikája uralomra.

Közeledett az 1892. év februárja, a mikor a szerződési politika még szűkebb térre lett volna szorítandó, és a vámautonomia még nagyobb mértékben jött volna uralomra. Franciaország legtöbb tarifszerződése ugyanis ez időben voltak lejárandók. Franciaország el volt tőkélve, hogy jövőre tarifszerződéseket nem köt, hanem ezentul kettős tételű vámtarifáját lépteti életbe. Az ekkép megszűnendett szerződések Németországra nézve ismét számos vámkedvezmény elvesztével jártak volna, melyeket addig a legnagyobb kedvezés alapján Franciaország révén élvezett. Ekkép megszapordtak volna azok a nehézségek, melyeket Németország ipara kiviteli piaczaín részben már sajnosan ismert, és Németország kiviteli iparai számára a kelendőségi piacok ismét megfogytak volna.

Ez a körülmény megérlelteti a fordulatot a szerződéses vámpolitikára. Caprivi és kormánya átlátta, hogy egy oly hatalmas iparos ország, a milyen a német birodalom, más országok vámautonomiájának szeszélyeitől nem tehető függővé; és hogy a német ipar és kereskedés jóléte állandó kereskedelmi viszonyokat követel, és hogy a stabilitás e téren csak tarifszerződések által biztosítható.

Németország ez okból az 1890. évben egy új kereskedelmi politikai aktiót kezdeményezett, még pedig az osztrák-magyar monarchiával karöltve, melynek célja egy a tarifa szerződéseknek lehető sok országra terjeszkedő hálózata volt. Hosszu tárgyalások után létrejöttek 1891. évben Németország, az osztrák-magyar monarchia, Olaszország, Svájc, Belgium, utóbb Szerbia és végül 1894. évben Oroszországgal tarifszerződések, melyekhez utóbb kisebb jelentőségű más tarifszerződések és a legnagyobb kedvezés alapján kötött kereskedelmi szerződések sorakoztak.

Mindezen tarifszerződések jellege nem abban állott, hogy akár a német, akár más országok vámtételeit lényegesen leszállítják. E szerződések megkötésével és tartamuk alatt a szóban álló országok vámtarifái továbbra is meglehetősen magas védő jellegűek maradtak; ámde e szerződések tartamára és legalább 1903. év végéig a vámautonomia önkényében teljes szünet állott be. Az új tarifszerződések ugyanis az illető országok vámtételeinek nagy részét vagy némileg leszállították, vagy legalább megkötötték; ép ennél fogva a szerződések uralma alatt a vámtételek egyoldalú

főlemelése nem volt lehetséges és az effőle meglepetések ki voltak zárva. Az ipar és kereskedés ekkép megnyerte azt a stabilitást a vámtarifákban, a mely számításaira és viszonylataira nézve oly szükséges. Az új szerződési politikának jellege e szerint a fegyverszünet, mely a vámtételeknek kölcsönös felcsavarása után tarifaugyekben szünetet és békességet teremtett, és kényszerítette a gazdasági ellentétes érdekeket (az ipari védővamosokat épügy, mint az agráriusokat) hogy 1903-ig kívánságaikat pihentessék, miután a törvényhozás tényleges intézkedési joga az említett időpontig a tarifszerződések által teljesen ki volt zárva.

5. A német agráriusok befolyása a vámpolitikában.

A Caprivi-féle kereskedelmi politika vívmányai és a megkötött tarifszerződések koronájában a legékesebb kő, a német-orosz szerződés okul szolgáltak a reakcióra. Senkisem tagadhatja, hogy a német diplomácia és a kereskedelempolitika vezetői a német-orosz kereskedelmi szerződés megkötésével mesterművet csináltak, a mely Európa forgalmára nézve rendkívüli jelentőséggel volt. Oroszország kezdettől fogva ellenszenvvel viselkedett a szerződésekkel szemben, és vámtarifája tételeit más országok részéről megkötetni nem akarta. Abban az országban vámügyekben is a teljes autokrácia uralkodott. Azok a törekvések, melyek az előbbi időkben Németország részéről és a hetvenes évek elején az osztrák-magyar monarchia részéről tarifszerződések létesítése céljából tétettek, nem vezettek jó vagy kedvező eredményre, és így Oroszország megmaradt a legujabb időkig állandóan vámtételeinek föltétlen diktátora.

A mikor 1891. évben Németország megkötötte az osztrák-magyar monarchiával a tarifszerződést, a melyben a többiek közt a gabnafajokra és a fára mérsékeltebb vámok köttettek meg, és Németország ezeket, az általános vámtarifában foglalt vámtételeknél kedvezőbb, vámokat az orosz behozatalnál megtagadta, és az orosz gabnát és fát a magasabb általános vámokkal sujtotta: Oroszország ezt a különbözeti vámozást felette rosszul fogadta; még pedig annál nehezebben vette ezt a reá nézve terhelő eljárást, mert Németország időközben az Északamerikai Egyesült-Államok számára megadta a gabnafajok szerződéses vámját, s így a különbözeti vám kizárólag Oroszország termésére nehezedett. Oroszország

ekkor elhatározta magát arra, hogy ki fogja erőszakolni Németország részéről a kedvezőbb vámokat. Miután az 1892. év folyamán folytatott diplomatai tárgyalások eredmény nélkül maradtak, Oroszország autokrata intézkedésekkel akarta kényszeríteni Németországot a kedvező vámok alkalmazására. Oroszország ekkor Franciaország példáját követve, vámtarifáját kettős tételűvé alakította át, és minimális és maximális tételeket helyezett vámtarifájába. Az addigi amugy is igen magas vámtételek megmaradtak minimális tételül, és ezen 20—30%-kal megtoldott vámok képezték a maximális vámtételeket. 1893 július 25. kétől kezdve Németország behozatala ellen az így meghatározott maximális vámok alkalmaztattak. Oroszország ezen intézkedésével megkezdődött az a vámháború a két hatalmas szomszéd állam közt, melyben mindegyik fél a másikkal behozatalát tönkretenni s egyéb gazdasági érdekeit károsítani igyekezett.

Időközben Oroszország Franciaországgal 1893 július 17-én kereskedelmi szerződést kötött, a mely szerződéssel a különben szerződésellenes két állam meg akarta mutatni a hármasszövetség hatalmasságainak, hogy politikai barátságban levő országoknak közgazdaságilag is jó viszonyban kell élniök.

A vámháború súlya alatt és részben Oroszország pénzügyi viszonyainak követelménye folytán, melyek akkor a német pénzpiac kedvező hangulatára szorultak, jött létre 1894 február 10-én az orosz-német kereskedelmi szerződés. Ebben a szerződésben Oroszország a legnagyobb kedvezés egyszerű biztosítása fejében vámtételeinek nagy részét leszállította vagy legalább minimális tételeiben megkötötte. Oroszország ezzel lemondott vámügyi autonómiájáról (miután részben már a Franciaországgal kötött szerződésében mintegy 50 vámtételt megkötött) és szerződéses vámokat honosított meg, melyeket ezután a legnagyobb kedvezésnek szerződésben való biztosítása útján más államoknak, így a magyar-osztrák monarchiának is adott.

Németország részéről Oroszország tulajdonképen csak azokat a kedvezőbb vámtételeket kapta, melyek az 1891. évi szerződésekben más országok részére lekötve voltak; de ezek közt fordultak elő a gabna- és a favámok és ez adott okot arra, hogy a német agráriusok a szerződésnek a birodalmi gyűlésen való tárgyalásakor erős támadást intéztek a kormány ellen. A kormány ismételten hangoztatta, hogy a szerződés megszavazását kabinet-

kérdésnek tekinti és nem türi, hogy nemzetközileg ily nagy-jelentőségű kérdésben leszavaztassék. Mily erősek voltak ekkor már az agráriusok, kitűnik abból, hogy a szerződést 200 szavazat 146 szavazattal szemben fogadta el a birodalmi gyűlés.

Ettől az időtől kezdve az agráriusok nem mulasztottak el semmiféle alkalmat sem, hogy Caprivi vámpolitikáját ne rosszalják és mellőzését ne követeljék, és a szerződések által leszállított vámtételeket ne tüntessék föl olyanokul, melyek a német mező- és erdőgazdaság érdekeit veszélyeztetik. Folyton hangoztatták azt, hogy az 1891—94. évi szerződések károsak, s hogy 1903 után a vám- és kereskedelmi politika csak a hazai munka védelmének jellegéje alá terelendő.

A német agráriusok politikai befolyása időközben nagyban gyarapodott. Politikai párttá fejlődtek, a mely a konzervatív politika pártárnyalataival együtt a német birodalmi gyűlésen legtöbb kérdésnél többséget képez és a porosz országgyűlésen erőteljes többségben jelentkezik. A német kormány — a mely a porosz törvényhozás viszonyaira nagy figyelemmel van — az irányadó politikai pártok nézetét köteles volt respektálni, és követnie kellett jövődöbéli vámpolitikájának megállapításakor az így nagyra növesztett közvéleményt és ép ezért nagy apparátussal készült elő az 1903 után követendő vámpolitikára.

A német agráriusok kereskedelmi és vámpolitikájuk elveinek megállapításakor erősen követték francia elvtársaiknak Méline által leszűrődött irányzatát. Első sorban természetesen a mezőgazdasági termelés biztosítását követelték és magas védővámokat kértek mindazokra a cikkekre, melyek Németországban a mező- és erdőgazdasági termelés tárgyát képezik és külföldi versenynek ki vannak téve. A midőn így a maguk részére a hazai munka védelmét követelték, nem elleneztek azt, hogy ugyancsak az iparágak is magasabb védővámokban részesíttessenek. E részben nem helyezkednek a gazdasági ágak egoistikus álláspontjára; nem veszik tekintetbe azt, hogy a védővámok által így megdrágított vas vagy gazdasági gép a mezőgazdaság költségeit gyarapítja s így a mezőgazdaság versenyképességét csökkenti; hanem abból a nézetük szerint egyedül helyes nemzeti szempontból indulnak ki, hogy az ország gazdaságát nemzetgazdasági és nem világgazdasági elvek szerint kell fejleszteni, és ha a mezőgazdaság jóléte megköveteli azt, hogy a nemzet vámok által megdrágított gazdasági cikkeket fogyaszt, a

mezőgazdaságnak kötelessége, ha ezt a hazai ipar igényeli vámok által védett s így esetleg megdrágított hazai iparcikkeket is vásárolni. A német nemzet gazdasági fejlődését ezekből a magasabb nemzeti szempontokból kell megítélni, és nem szabad soha a gazdasági irányzatokat a nemzetgazdaság követelményeiből felszabadítva, tisztán világgazdasági szempontok szerint megállapítani.

Hogy azonban ez a nemzeti védő és támogató politika érvényesülhessen, arra kell törekedni, hogy a német kereskedelmi politika lehetőleg autonom maradjon, azaz ép úgy, mint Franciaország, maradjon Németország is tarifszerződések nélkül, és ne engedje tarifapolitikáját szerződések által más országok előnyére megrontani. Szerződésellenes magatartásuk mindazáltal a német nagyipar érdekeinek meg nem felelt; minthogy pedig a német iparosok nélkül a védekezési vagy helyesebben elzárkózási politikájukat érvényre nem juttathatták; és mivel a német ipar, mint nagy részben kiviteli ipar, a külföldi piacokra s ép ezért kiviteli érdekei szempontjából szerződésekre szorul; engedménykép rövid idejű szerződések kötésére hajlandók. A rövid időt megkövetelik azért, mert a gazdasági élet mostani alakulásában a versenyviszonyok oly gyorsan változnak, hogy hosszú időre vámokat meg nem szabad kötni, hanem fenn kell tartani a törvényhozásnak azt a jogát, hogy a hazai termelést az ekkép megváltozott viszonyokkal szemben kellő időben ismét megvédhesse (azaz a vámokat még magasabbra emelje).

De a rövid idejű szerződések megkötését is ahhoz a föltételhez kívánják kötni, hogy a törvényhozás már előre megjelölje a határt a meddig esetleg kellő ellenkedvezmények mellett a kormány szerződések által a vámokat mérsékelhetné, és ezért követelték a kettőstételű tarifát, a melynek egyik oszlopa az általános és rendes vámokat tartalmazná (maximalis tételek), másik oszlopa pedig megjelölné azt a legkisebb vámot, mely szerződésekben még leköthető (minimális tételek). Minthogy pedig még az így előre jelzett minimális vámok határáig a szerződés csak kellő ellenkedvezményvel előnyös az országra, ez okból jövőre csak a kölcsönösség (reciprositás) elvén köthetők szerződések, és az eddig szokásban volt legnagyobb kedvezés joga a szerződésekben okvetetlenül mellőzendő.

Mielőtt a német vámügy további menetét fejtegetnők, szükséges az agrárpolitikának ezen alapelveivel közelebb foglalkozni;

mert ha mindjárt a vámpolitika legközelebbi jövőjében ezek az elvek érvényre nem jutnak is, oly jelentőségűek és oly gyakran találkozunk velük, sőt oly sokszor történik reájuk, mint egyedüli helyes irányzatokra hivatkozás, hogy érdemüknek megbíralása, valamint a különböző országokban nyert térfoglalásuk mindenestre érdekes.

6. A legnagyobb kedvezés és a kölcsönösség jelentősége a kereskedelmi politikában.

Az a társadalmi és irodalmi forrongás, mely a német vámtarifa készülődése óta a jövőben követendő vámpolitika érdekében uralkodik, a tarifa kérdésén kívül behatóan foglalkozott azzal a kérdéssel is, vajjon a jövőben az 1860 óta uralommá jutott, illetőleg legtöbb szerződésben foglalt legnagyobb kedvezés helyett ne alkalmaztassék-e az északamerikai Egyesült-Államok által kísérletbe vett kölcsönösségi (reciprocitási) elv. Észzerint minden egyes ország, melylyel kereskedelmi szerződés kötötték, külön szerződő félnek vétetnék és a neki ellenkedvezményekül nyújtott vámkedvezmények és vámmegkötések csak neki biztosítatnának; ezek a kedvezmények más országoknak csak azért, mert kereskedelmi szerződéseket kötnek (mint eddig a legnagyobb kedvezés útján) nem járnának, a miként a más országoknak előbb vagy később szerződésük útján adott kedvezmények az előbb említett országnak sem adatnának.

Szóval a kereskedelmi élet fölve: a *do ut des*, az államok szerződési tárgyalásainál is irányadóvá válnék és minden egyes szerződés a kölcsönösség elvén, a kölcsönösen nyújtott előnyök által mérlegeltetnék és köttetnék meg.

Főképp az agráriusok voltak azok, a kiknek a rövididejű szerződések és az amerikai példa nagyon tetszett. De visszhangra talált nézetük iparosoknál is és például dr. Vosberg-Rekow a kereskedelmi szerződések előkészítésére alakult német központi egyesület egyik vezető egyénisége szintén a mellett kardoskodik, hogy a legnagyobb kedvezés záradéka a jövőbeli kereskedelmi szerződésekből kikapcsolatassék.

Természetes, hogy ez a nézet az elzárkozó kereskedelmi politika híveinél mindig nagyobb mértékben terjed, miután épen a legnagyobb kedvezés záradéka volt a szerződési politika leg-

nagyobb előmozdítója és így ennek a záradéknak mellőzése leginkább biztosíthatja az autonóm vámpolitika fennállását és legjobb eszköz arra, hogy szerződések létre ne jöhessenek. A ki tehát a vámautonomiát akarja és a ki a szerződések ellensége, az természetesen a legnagyobb kedvezést ellenezni fogja és mivelhogy a szerződések kötését megtagadni nem meri, álarczosan ajánlja a szerződéseket a kölcsönösség alapján!

Senki sem fogja tagadni, hogy a legnagyobb kedvezésnek az a hátránya, hogy igen gyakran azok a kedvezmények, a melyeket a tárgyaló országnak a nyert előnyökért vizsonzolgálatául nyújtani lehetne, csak azért nem adatnak meg vagy adatnak meg a kívánt terjedelemben, mert általa — ha a legnagyobb kedvezés folyán más országok javára is szolgálnak — a versenyviszonyok egészen másképp alakulnak, mintha a kedvezményeket egyesegyedül a tárgyaló országnak adatnának. Például Szerbiának borai számára minden veszély nélkül alacsonyabb vámot lehetne engedni, ha ezt a kedvezményt a legnagyobb kedvezés útján nem kellene Franciaországnak is odaadni; ámde mert a francia borok versenye egészen más jelentőségű, mint a szerb boroké: így a legnagyobb kedvezés sulya folytán a szerb borokat sem lehet kedvezőbb vámmal bebocsátani; azok az előnyök tehát, melyeket Szerbia a neki nyújtandott borvám útján lekötne, így más áldozatok árán szerzendők meg. Az osztrák magyar monarchia talán Németországnak a vászonvám leszállítását biztosíthatná, ha a legnagyobb kedvezés folytán Irland versenye nem zudíthatná be az osztrák-magyar vámterület piaczaíra. Svájcznak gépek tekintetében talán adhatnánk vámkedvezményeket, ha a legnagyobb kedvezés Nagybritánia és az Északamerikai Egyesült-Államok hatalmas gépiparát nem részeltetné ugyanazokban az előnyökben.

Ha kereskedelmi politikánkon végigfutunk, egy egész halmaza a feltűnő jelenségeknek tárul fel előttünk, melyekből kivesszük, hogy a vámleszállítás első sorban nem annak az országnak használt leginkább, mely az ellenkedvezmények útján azt magának biztosította, hanem oly országoknak, melyek ingyen, minden ellenszolgáltatás nélkül, pusztán a legnagyobb kedvezés útján élvezik a kedvezőbb váموkat.

A jelenleg fennálló szerződések 296 esetben módosítják (leszállítják) az osztrák-magyar általános vámtarifa tétéleit, még pedig:

6 tétel a német, olasz, belga és svájci szerződésekben;

16 tétel a német, olasz és belga szerződésekben;

- 28 tétel a német, olasz és svájci szerződésekből;
- 16 tétel a német, olasz és szerb szerződésekből;
- 173 tétel a német és olasz szerződésekből;
- 1 tétel a német szerződésben;
- 7 tétel az olasz szerződésben;
- 1 tétel a francia szerződésben;
- 10 tétel a szerb szerződésben;
- 38 tétel a svájci szerződésben szállított le.

A szerb szerződésnek a gabnavámokra és az állatokra vonatkozó leszállítása, továbbá az olasz szerződésnek a bor vámjára vonatkozó intézkedéseinek kivül a többi leszállítások valamennyi nemzetre kiterjednek, melyek a legnagyobb kedvezést maguk számára kikötötték. A 296 leszállított vámtétel (kivéve az említett szerb és olasz kedvezményt) kiterjed tehát az említett német, olasz, belga, svájci, szerb és francia származású árukra, daczára annak, hogy az egyes szerződésekből nem foglaltatik minden kedvezmény; de kiterjed még a legnagyobb kedvezést élvező többi országokra is jelesül Oroszország, Románia, Spanyolország, Nagybritánia, Svéd- és Norvégország, Németalföld, Amerika egyesült államai, Görögország, Egyiptom, Dánia, Bulgária, Japán és Törökországra is.

Átvizsgálva forgalmi adatainkat, azt látjuk, hogy Németország a legtöbb általa megkötött kedvezményben tényleg első sorban részesül is; de nála épugy mint Olaszországnál sok esetben más országok forgalmában jobban kitünik a vámleszállítás haszna.

Az osztrák-magyar vámterület forgalmi adatai a származás és a rendeltetés részleteit csak 1891 óta mutatják ki országok szerint. 1890. év befejezéseig a rendelkezésre álló kimutatások csak a határok szerint mutatták ki az irányokat, s így például a Németország határai felé és felől kimutatott forgalomban benne volt Franciaország, Nagybritánia, Belgium, Holland, Amerika stb. forgalma. Összehasonlításokat tehát csakis egy év adataival tehetünk, mert 1892 február 1-én léptek életbe az új tarifszerződések, az azelőtti időből csak egyetlen egy év adatai állnak rendelkezésre. Ez bizonyos tekintetben hátrány, mert egy év adatai sok esetben kivételesek, és semmi esetre nem felelnek meg több év átlagainak eredményeivel; de mégis legalább egy év adataiból következtethetünk.

Összehasonlításunkban az 1891. év (ha ez nem áll rendelkezésre az 1892) az 1897—99. három évnek átlaga és az 1899. év

végül az 1900—1903. négy évnek átlaga és az 1903. év adatait vettük, mint melyek a szerződések hatását feltüntetni alkalmasak.

A szárazfüge vámja a német és olasz szerződés szerint 12 frtről 1 frtra szállított le; előnyét első sorban *Görögország* élvezi; volt ugyanis a behozatal

	Összesen	Olaszországból	Görögországból	Törökországból
1891. évben	156,400 q	36,500 q 22 ⁰ / ₁₀₀	99,600 q 60 ⁰ / ₁₀₀	7,600 q 4 ⁰ / ₁₀₀
1897—99. évek átlagában	221,300 „	40,200 „ 18 „	173,400 „ 78 „	6,200 „ 2 „
1899. évben	203,800 „	45,700 „ 22 „	152,800 „ 75 „	1,200 „ 1 „
1900—03. évek átlagában	237,868 „	36,700 „ 15 „	180,271 „ 75 „	15,728 „ 6 „
1903. évben	250,632 „	60,714 „ 24 „	165,700 „ 66 „	14,198 „ 5 „

Mig tehát Olaszországnál a behozatal legalább is stagnál, *Görögország* behozatala évenként emelkedik; tehát nem említve, hogy Németország, melynek szerződése ezt a tételt is lekötötte, a behozatalban nem is szerepel, a legnagyobb kedvezés útján *Görögország* élvezi a vámtételek leszállítását.

A datolya 15 frt vámját a német és olasz szerződés 12 frtra szállítja le; sem német, sem olasz, hanem *Franciaország*, *Törökország*, de főkép *Egyiptom* élvezik az előnyt. Volt ugyanis a behozatal

Évben	Összesen	Olaszország	Franciaország	Törökország	Egyiptom
1891	3370 q	584 q = 17 ⁰ / ₁₀₀	450 q = 13 ⁰ / ₁₀₀	310 q = 9 ⁰ / ₁₀₀	512 q = 15 ⁰ / ₁₀₀
1897—99. átlag	6420 „	80 „ = 1 „	620 „ = 9 „	1460 „ = 23 „	3040 „ = 48 „
1899	6820 „	120 „ = 2 „	677 „ = 9 „	1866 „ = 25 „	3209 „ = 47 „
1900—04. átlag	7603 „	93 „ = 1 „	699 „ = 9 „	2179 „ = 28 „	3576 „ = 77 „
1903	7725 „	106 „ = 1 „	816 „ = 10 „	2159 „ = 27 „	3477 „ = 45 „

A szerződés ideje alatt Olaszország behozatala csökkent és a legnagyobb kedvezés alapján a kedvezőbb vámot élvező *Törökország* és *Egyiptom* behozatala általában és arányosan emelkedett.

A komló vámját a német és olasz szerződés 10 frtről 7 frtra szállította. Olaszországnak nincs semmi érdeke ennél a cikknél. Németország 1894-ig vagyis az orosz szerződés létrejöttéig egyedül élvezte e vámtétel előnyeit. Azóta a legnagyobb kedvezés alapján *Oroszország* némely években többet hoz be mint Németország. Behozatott komló

Évben	Összesen	Németországból	Oroszországból
1892	7,145 q	7,003 q	—
1893	5,210 „	3,453 „	—
1894	12,126 „	10,317 „ = 85 ⁰ / ₁₀₀	802 q = 6 ⁰ / ₁₀₀

Évben	Összesen	Németországból	Oroszországból
1895	15,478 q	9,660 q = 62%	5,589 q = 36%
1896	6,917 „	3,628 „ = 52 „	3,285 „ = 42 „
1897	12,452 „	5,730 „ = 46 „	6,659 „ = 50 „
1898	8,219 „	4,741 „ = 57 „	3,438 „ = 41 „
1899	5,516 „	3,860 „ = 69 „	1,592 „ = 28 „
1900	6,710 „	3,527 „ = 52 „	3,139 „ = 46 „
1901	2,760 „	1,342 „ = 49 „	1,294 „ = 47 „
1902	4,653 „	3,448 „ = 74 „	1,103 „ = 23 „
1903	20,328 „	16,704 „ = 82 „	2,791 „ = 13 „

A paraffin vámját a német és az olasz szerződések 6 frtről 5 frtra szállították le. Ez a leszállítás első sorban az *északamerikai Egyesült-Államok* javára szolgált. Ugyanis volt a behozatal

Évben	Összesen	Németországból	Amerikából
1891	8,300 q	4,800 q = 57%	2,400 q = 29%
1897—9. átlag	49,000 „	3,730 „ = 7 „	34,400 „ = 70 „
1899	49,200 „	3,770 „ = 7 „	39,000 „ = 79 „
1900—3.	30,449 „	3,320 „ = 10 „	20,619 „ = 67 „
1903	19,298 „	2,729 „ = 13 „	13,068 „ = 67 „

A pamutmagolaj vámját a német és az olasz szerződés 8 frtről 4 frtra szállította le. Ez a leszállítás már az 1891. forgalom szerint sem német, sem olasz érdek nem volt és a legnagyobb kedvezés alapján Nagybritánia és legujabban kizárólag Amerikának válik előnyére. Behozatott

Évben	Összesen	Németországból	Nagybritániából	Amerikából
1891	53,900 q	335 q = 6%	15,700 q = 29%	15,000 q = 27%
1897	128,500 „	505 „ = 4 „	9,300 „ = 7 „	113,100 „ = 87 „
1898	167,200 „	411 „ = 2 „	8,100 „ = 4 „	151,000 „ = 90 „
1899	163,000 „	540 „ = 3 „	2,400 „ = 1 „	157,400 „ = 96 „
1900	137,868 „	126 „ = 9 „	826 „ = 5 „	135,942 „ = 97 „
1901	140,586 „	117 „ = 8 „	1,145 „ = 8 „	138,504 „ = 98 „
1902	117,629 „	330 „ = 2 „	11,573 „ = 9 „	103,290 „ = 88 „
1903	148,577 „	214 „ = 1 „	13,641 „ = 9 „	133,679 „ = 90 „

A lenmagolaj vámját a német és az olasz szerződés 4 frtről 2-40 frtra szállította le; már a szerződés kötésekor Nagybritánia és *Németalföld* jobban volt érdekelve a lenmagolaj behozatalánál

és ez a viszony továbbra is fenmaradt. Németország behozatala állandóan csökken. Volt a behozatal

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia	Németalföld
1891	116,600 q	10,200 q = 8%	29,000 q = 26%	74,300 q = 63%
1897—9	86,600 „	4,100 „ = 4 „	11,100 „ = 12 „	70,700 „ = 81 „
1899	77,700 „	3,400 „ = 4 „	7,200 „ = 9 „	66,200 „ = 85 „
1900—3	64,746 „	3,724 „ = 5 „	7,578 „ = 11 „	55,820 „ = 86 „
1903	495,58 „	2,207 „ = 5 „	2,618 „ = 5 „	42,998 „ = 86 „

Az örölt cacao vámját a svájcezi szerződés 60 frtról 45 frtra szállította le; a szerződéses vám Svájcznak alig használt, miután a behozatal legnagyobb része *Németalföldre* esik, a mely ország a legnagyobb kedvezés alapján élvezi ezt a vámot. Volt ugyanis a behozatal

Évben	Összesen	Svájcz	Németország	Nagybritánia	Németalföld
1901	788 q	52 q = 7%	161 q = 20%	15 q = 2%	552 q = 70%
1897—9 átl.	1510 „	190 „ = 12 „	250 „ = 16 „	60 „ = 4 „	920 „ = 60 „
1899	1740 „	235 „ = 13 „	298 „ = 17 „	154 „ = 9 „	934 „ = 53 „
1900—3	2380 „	370 „ = 16 „	298 „ = 13 „	970 „ = 42 „	753 „ = 82 „
1903	2743 „	422 „ = 15 „	246 „ = 9 „	963 „ = 35 „	1105 „ = 40 „

Ugyanígy áll az ügy csokoládéra, a hol *Németország* és *Franciaország* élvezi a vám előnyeit: behozatala ugyanis

Évben	Összesen	Svájcz	Németország	Franciaország	Németalföld
1891.	306 q	57 q = 19%	144 q = 47%	87 q = 28%	3 q = 0%
1897—9	442 „	100 „ = 22 „	215 „ = 48 „	109 „ = 24 „	25 „ = 5 „
1899	583 „	125 „ = 21 „	253 „ = 43 „	112 „ = 19 „	59 „ = 10 „
1900—3	712 „	376 „ = 53 „	279 „ = 39 „	101 „ = 14 „	3 „ = 4 „
1903	1128 „	739 „ = 67 „	242 „ = 22 „	95 „ = 8 „	6 „ = 2 „

Konzervekre a német és az olasz szerződés 40 frt helyett 35 frtot biztosított, Olaszország alig számbavehető mennyiségeket szállít, holott *Nagybritánia*, *Franciaország* s főképp *Amerika* élvezi az előnyöket; így behozatott

a) halkonzerv

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia	Franciaország	Spanyolország	Amerika
1891	871 q	122 q = 13%	56 q = 6%	461 q = 52%	1 q = 0%	45 q = 5%
1897/9	1583 „	255 „ = 16 „	188 „ = 11 „	799 „ = 50 „	39 „ = 2 „	135 „ = 8 „
1899	1701 „	256 „ = 15 „	208 „ = 12 „	899 „ = 52 „	68 „ = 3 „	114 „ = 4 „
1900/3	1831 „	298 „ = 15 „	197 „ = 11 „	998 „ = 55 „	33 „ = 17 „	135 „ = 7 „
1903	1939 „	321 „ = 16 „	222 „ = 11 „	1024 „ = 53 „	29 „ = 15 „	156 „ = 8 „

b) gyümölcskonzervek

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia	Franciaország	Amerika	Béts-India
1891	392 q	64 q = 16%	51 q = 12%	211 q = 53%	8 q = 2%	20 q = 5%
1897/9	1108 ,	181 , = 16 ,	291 , = 26 ,	281 , = 24 ,	166 , = 15 ,	138 , = 12 ,
1899	1061 ,	162 , = 15 ,	311 , = 29 ,	240 , = 22 ,	174 , = 16 ,	124 , = 11 ,
1900/3	1124 ,	173 , = 15 ,	348 , = 31 ,	286 , = 25 ,	207 , = 19 ,	61 , = 3 ,
1903	1141 ,	145 , = 12 ,	385 , = 33 ,	292 , = 25 ,	213 , = 19 ,	70 , = 6 ,

A finomabb pamutfonalaknál a *Svájcz számára* kedvezményes tétélek állapították meg; még pedig a 16 frtos vám a nyers, egyes szálu fonalaknál az 50--60 finomságuaknál 14, a 60-as számunál finomabbaknál 12 frtra szállítottatott le. Ezek a kedvezmények első sorban *Nagybritánia*, s azután *Németországnak* is váltak előnyére. Behozatott ugyanis

a) 50--60-as számú fonál

Évben	Összesen	Svájcz	Németország	Nagybritánia
1891	4088 q	977 q = 24%	37 q = 0.9%	3038 q = 74%
1897-9	2783 ,	685 , = 24 ,	51 , = 1.9 ,	2037 , = 73 ,
1899	3423 ,	864 , = 25 ,	100 , = 2.9 ,	2459 , = 71 ,
1900-3	4159 ,	805 , = 19 ,	52 , = 1 ,	3265 , = 78 ,
1903	5046 ,	621 , = 12 ,	33 , = 0.6 ,	4362 , = 86 ,

b) a 60-as számnál finomabb fonál

1891	11,024 q	3085 q = 28%	251 q = 2.2%	7688 q = 69%
1897-9	8,766 ,	1199 , = 13 ,	90 , = 1 ,	7464 , = 85 ,
1899	7,968 ,	1234 , = 15 ,	177 , = 2.2 ,	6548 , = 82 ,
1900-3	9,886 ,	1582 , = 15 ,	66 , = 0.6 ,	8232 , = 89 ,
1903	9,883 ,	1390 , = 14 ,	33 , = 0.6 ,	8420 , = 85 ,

A pamutárak egyes vámtételeinél történt mérséklések a *német, olasz és svájci szerződéseknél* eredménye. *Olaszország* a mérséklésből alig élvez előnyököt. Igen sok tételnél *Nagybritánia* a legnagyobb kedvezés alapján a legnagyobb előnyököt élvezi. Így a közönséges sima fehérített pamutáraknál (128 b) a vámtétel 45 frtről 40 frtra mérsékelte; a behozatal volt

Évben	Összesen	Németország	Svájcz	Nagybritánia
1891	362 q	143 q = 39%	11 q = 3 %	143 q = 39%
1897-9	430 ,	142 , = 33 ,	22 , = 7 ,	258 , = 60 ,
1899	405 ,	132 , = 32 ,	11 , = 2 ,	240 , = 59 ,
1900-3	328 ,	162 , = 54 ,	2 , = 0.6 ,	97 , = 32 ,
1903	357 ,	160 , = 54 ,	2 , = 0.6 ,	168 , = 48 ,

A közönséges sűrű tarkán szőtt pamutárak (130 d) vámja 90 frtról 80 forintra szállított le; előnyben részesült nem Németország, Svájc és Olaszország, hanem Franciaország, Nagybritánia és Belgium; behozatott ugyanis

Évben	Összesen	Németország	Belgium	Nagybritánia	Franciaország
1891	197 q	869 q = 43%	—	52 q = 26%	52 q = 26%
1897—9	218 „	73 „ = 33 „	14 q = 6 %	33 „ = 15 „	95 „ = 43 „
1899	222 „	63 „ = 29 „	23 „ = 10 „	51 „ = 22 „	83 „ = 37 „
1900—3	272 „	98 „ = 36 „	5 „ = 2 „	59 „ = 21 „	100 „ = 37 „
1903	300 „	134 „ = 44 „	5 „ = 1.6 „	70 „ = 23 „	81 „ = 27 „

A *finom fehéritett*, festett, tarkán szőtt és színnyomatos pamutáru (131 b) vámja 120 frtról 100 frtra szállított le; behozatott

a) fehéritett

Évben	Összesen	Németországból	Svájcból	Nagybritániából	Franciaországból
1891	179 q	38 q = 21%	18 q = 10%	91 q = 50%	30 q = 17%
1897—99	349 „	59 „ = 17 „	68 „ = 19 „	43 „ = 43 „	69 „ = 19 „
1899	389 „	69 „ = 18 „	84 „ = 21 „	150 „ = 39 „	85 „ = 21 „
1900—03	567 „	109 „ = 19 „	110 „ = 19 „	42 „ = 7 „	118 „ = 20 „
1903	581 „	117 „ = 20 „	144 „ = 24 „	33 „ = 5 „	138 „ = 23 „

b) festett

1891	198 q	111 q = 56%	30 q = 15%	36 q = 18%	21 q = 10%
1897—99	200 „	61 „ = 30 „	39 „ = 19 „	75 „ = 37 „	25 „ = 12 „
1899	196 „	59 „ = 29 „	39 „ = 19 „	69 „ = 35 „	28 „ = 14 „
1900—03	220 „	60 „ = 27 „	49 „ = 22 „	70 „ = 31 „	28 „ = 12 „
1903	262 „	70 „ = 26 „	86 „ = 32 „	71 „ = 27 „	32 „ = 12 „

c) tarkán szőtt

1891	83 q	17 q = 20%	9 q = 10%	50 q = 60%	5 q = 6%
1897—99	231 „	32 „ = 13 „	10 „ = 8 „	162 „ = 70 „	21 „ = 9 „
1899	283 „	44 „ = 16 „	11 „ = 4 „	199 „ = 70 „	23 „ = 9 „
1900—03	335 „	70 „ = 21 „	25 „ = 7 „	185 „ = 55 „	42 „ = 12 „
1903	426 „	88 „ = 20 „	50 „ = 11 „	205 „ = 48 „	63 „ = 14 „

d) színnyomatos

1891	692 q	393 q = 56%	75 q = 12%	192 q = 28%	14 q = 2%
1897—99	649 „	293 „ = 45 „	35 „ = 5 „	225 „ = 34 „	66 „ = 10 „
1899	595 „	276 „ = 46 „	21 „ = 3 „	213 „ = 35 „	32 „ = 5 „
1900—03	598 „	266 „ = 44 „	51 „ = 8 „	231 „ = 38 „	29 „ = 5 „
1903	583 „	264 „ = 45 „	42 „ = 7 „	238 „ = 40 „	27 „ = 4 „

A *talpbőr* vámját (214) a *svájci szerződés* 18 frtról 15 frtra szállítja le; az előnyt nem a Svájc, de Németország, Nagybritánia és főképp *Amerika* élvezi; behozatott

Évben	Összesen	Svájcából	Németországból	Nagybritániából	Amerikából
1891	7536 q	428 q = 5 ⁰ / ₁₀₀	1345 q = 17 ⁰ / ₁₀₀	1950 q = 26 ⁰ / ₁₀₀	1444 q = 19 ⁰ / ₁₀₀
1897—98	4709 „	163 „ = 3 „	965 „ = 20 „	589 „ = 12 „	2749 „ = 59 „
1899	3819 „	140 „ = 2 „	855 „ = 24 „	375 „ = 9 „	2245 „ = 58 „
1900—03	2569 „	53 „ = 2 „	854 „ = 33 „	288 „ = 11 „	1175 „ = 45 „
1903	1602 „	18 „ = 1 „	692 „ = 43 „	309 „ = 19 „	403 „ = 25 „

Ugyanígy áll a dolog az ugyanezen vámtétel alá eső *hulladék-talpbőrre*; behozatott

Évben	Összesen	Svájcából	Németországból	Nagybritániából
1891	2374 q	—	123 q = 5 ⁰ / ₁₀₀	1651 q = 69 ⁰ / ₁₀₀
1897—99	2041 „	—	161 „ = 7 „	1781 „ = 87 „
1899	1611 „	—	100 „ = 6 „	1443 „ = 89 „
1900—03	1458 „	—	101 „ = 7 „	1345 „ = 92 „
1903	1757 „	—	78 „ = 4 „	1679 „ = 96 „

A bagária bőr mint finom bőr vámját (215) a *német, olasz és belga* szerződések 18 frtról 9 frtra szállították le; a leszállítás előnyét *Nagybritánia és Oroszország* élvezi. Behozatott

Évben	Összesen	Németországból	Nagybritániából	Oroszországból
1892	173 q	136 q = 78 ⁰ / ₁₀₀	23 q = 13 ⁰ / ₁₀₀	—
1897—99	440 „	229 „ = 52 „	99 „ = 22 „	82 q = 18 ⁰ / ₁₀₀
1899	406 „	183 „ = 45 „	117 „ = 28 „	94 „ = 23 „
1900—03	405 „	197 „ = 48 „	53 „ = 13 „	155 „ = 36 „
1903	391 „	179 „ = 45 „	53 „ = 14 „	148 „ = 38 „

A *nyersvas* vámját a *német és olasz szerződések* 0.80 frtról 0.60 frtra szállították le (257). *Olaszországnak* ez a leszállítás mit sem használt; *Németország* is a többi államokkal szemben nem volt az, a mely a szerződésből nagyobb hasznot húzott volna; ellenkezőleg főleg *Nagybritánia és Amerika* a legnagyobb kedvezés alapján sok előnyben részesült. Behozatott

a) frissített nyersvas

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia	Amerika	Spanyolország
1891	48,000 q	16,400 q = 33 ⁰ / ₁₀₀	31,900 q = 64 ⁰ / ₁₀₀	—	75 q = 0 ⁰ / ₁₀₀
1897—9	61,900 „	10,000 „ = 16 „	39,000 „ = 63 „	6 900 q = 11 ⁰ / ₁₀₀	4,600 „ = 7 „
1899	32,400 „	5,000 „ = 15 „	14,700 „ = 45 „	11,000 „ = 34 „	1,100 „ = 3 „
1900—3	17,711 „	6,097 „ = 34 „	6,470 „ = 36 „	3,164 „ = 17 „	249 „ = 1 „
1903	14,667 „	831 „ = 5 „	9,579 „ = 65 „	—	996 „ = 6 „

b) öntődei nyersvas

1891	358,900 q	80,000 q = 22 ⁰ / ₁₀₀	249,800 q = 69 ⁰ / ₁₀₀	—	27,200 q = 8 „
1897—9	1,128,400 „	158,400 „ = 14 „	687,700 „ = 60 „	227,900 q = 20 „	44,700 „ = 3 „
1899	921,400 „	168,300 „ = 18 „	548,500 „ = 58 „	144,400 „ = 15 „	56,500 „ = 5 „
1900—3	475,058 „	116,083 „ = 24 „	297,637 „ = 62 „	34,669 „ = 7 „	21,503 „ = 4 „
1903	388,394 „	128,569 „ = 33 „	230,882 „ = 59 „	8,234 „ = 2 „	16,742 „ = 4 „

c) ferromangon; ferrosi

	Összesen	Németországból	Nagybritániából		
1861	3,500 q	500 q = 14%	2,900 q = 81%	—	—
1897—9	55,800 „	8,600 „ = 15 „	46,700 „ = 83 „	—	—
1899	69,800 „	14,300 „ = 20 „	55,300 „ = 80 „	—	—
1900—3	44,288 „	6,399 „ = 14 „	33,224 „ = 75 „	—	—
1903	5,311 „	820 „ = 15 „	4,251 „ = 80 „	—	—

d) ócska töredékvas

	Összesen	Németországból	Rumániából		
1891	87,900 q	80,000 q = 91%	41 q = 0%	1,200 q = 13%	—
1897—9	236,100 „	177,700 „ = 75 „	4,300 „ = 1 „	42,700 „ = 18 „	—
1899	201,700 „	128,600 „ = 64 „	6,000 „ = 3 „	55,000 „ = 27 „	—
1900—3	103,149 „	81,051 „ = 78 „	5,107 „ = 5 „	13,414 „ = 13 „	—
1903	36,514 „	31,817 „ = 87 „	3,848 „ = 10 „	—	—

A *buczavas* és *ingot-k* (258) vámját a német és olasz szerződés 1.60 frtról 1.50 frtra szállította le. A kedvezmény előnyét Svédország élvezi. Behozatott

Évben	Összesen	Németország	Svédország
1891	34,800 q	27,200 q = 78%	7,000 q = 20%
1897—9	19,100 „	7,400 „ = 38 „	11,700 „ = 61 „
1899	11,600 „	2,500 „ = 22 „	9,060 „ = 78 „
1900—3	15,398 „	1,789 „ = 11 „	8,309 „ = 54 „
1903	7,754 „	1,042 „ = 13 „	6,712 „ = 87 „

A finom vaslemezeknél a német és olasz szerződés leszállított vámja *Nagybritániának* váltak előnyére;

A 0.4 milliméternél vékonyabb vaspléh vámja (261 c) 6 frtról leszállított 5.25 frtra. A behozatal volt

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia
1891	59 q	48 q = 81%	5 q = 8%
1897—9	356 „	162 „ = 45 „	194 „ = 54 „
1899	257 „	114 „ = 44 „	143 „ = 55 „
1900—3	83 „	59 „ = 71 „	24 „ = 28 „
1903	28 „	28 „ = 100 „	—

A 0.4 milliméternél vékonyabb kikészített vaspléh (261 d) 2) vámja 6 frtról 5.75 frtra leszállított. A behozatal volt

1891	2,799 q	1,298 q = 46%	1,149 q = 41%
1897—9	1,705 „	188 „ = 11 „	1,529 „ = 89 „
1899	747 „	164 „ = 21 „	583 „ = 78 „
1900—3	1,219 „	262 „ = 21 „	949 „ = 79 „
1903	1,010 „	249 „ = 24 „	747 „ = 74 „

A 0,4 mmnél vékonyabb ózozott vaspléh (261 e) 2) vámja 10 frtról 9 frtra szállított le. A behozatal volt

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia
1891	1,103 q	109 q = 9%	852 q = 77%
1897—9	6,471 „	153 „ = 3 „	6,311 „ = 97 „
1899	5,610 „	239 „ = 4 „	5,370 „ = 95 „
1900—3	3,504 „	552 „ = 15 „	2,478 „ = 70 „
1903	2,569 „	138 „ = 5 „	2,401 „ = 92 „

Aczéltollak vámja (272) a német és olasz szerződés által 50 frtról 30 frtra szállított le; *Nagybritanniának* szolgált előnyére; a behozatal volt

Évben	Összesen	Németország	Nagybritánia	Franciaország
1891	735 q	136 q = 38%	599 q = 63%	—
1897—99	892 „	187 „ = 20 „	643 „ = 72 „	45 q = 5%
1899	897 „	178 „ = 19 „	653 „ = 72 „	54 „ = 6 „
1900—03	874 „	179 „ = 20 „	649 „ = 74 „	34 „ = 3 „
1903	907 „	220 „ = 24 „	637 „ = 70 „	36 „ = 4 „

A *varrógépfek* vámja (283 b) a német, olasz és svájci szerződésekben 30 frtról 25 frtra lett leszállítva: a legnagyobb előnyt ebből *Nagybritánia* élvezi. A behozatal volt

Évben	Összesen	Németországból	Nagybritániából	Amerikából
1891	4,427 q	2925 q = 66%	510 q = 11%	870 q = 19%
1897—99	7,585 „	4122 „ = 54 „	2931 „ = 38 „	436 „ = 5 „
1899	8,566 „	4564 „ = 53 „	3511 „ = 40 „	420 „ = 4 „
1900—03	10,070 „	4596 „ = 45 „	4603 „ = 46 „	769 „ = 7 „
1903	11,518 „	4954 „ = 43 „	5269 „ = 45 „	1191 „ = 10 „

A külön meg nem nevezett gépek vámját (287) a német, olasz, svájci és belga szerződések 8.50 frtról 7.50 frtra szállították le; előnyét *Amerika* élvezi. Behozatott ugyanis

Évben	Összesen	Németországból	Nagybritániából	Amerikából
1891	11,499 q	8,403 q = 73%	1369 q = 11%	684 q = 6%
1897—99	14,560 „	8,629 „ = 59 „	1076 „ = 7 „	4391 „ = 30 „
1899	16,877 „	9,816 „ = 57 „	1080 „ = 6 „	5211 „ = 30 „
1900—03	20,427 „	9,141 „ = 44 „	858 „ = 4 „	9873 „ = 48 „
1903	23,833 „	11,052 „ = 46 „	527 „ = 2 „	1,0201 „ = 42 „

A *szerszámgépek* ugyanily vámleszállítása *Nagybritánia* és *Amerika* előnyére szolgált; behozatott ugyanis

Évben	Összesen	Németországból	Nagybritániából	Amerikából
1891	1,995 q	1037 q = 51%	958 q = 48%	
1897—99	5,856 „	2834 „ = 48 „	1627 „ = 28 „	1319 q = 22%
1899	10,183 „	3182 „ = 31 „	3867 „ = 38 „	3032 „ = 29 „
1900—03	7,448 „	5146 „ = 69 „	—	714 „ = 9 „
1903	5,293 „	5087 „ = 95 „	—	104 „ = 1 „

A színházi látcsövek vámját (299 a) a német és olasz szerződések 200 frtról 125 frtra szállították le; az előny *Franciaországnak* jutott; behozatott ugyanis

Évben	Összesen	Németországból	Franciaországból
1892	77 q	30 q = 39%	47 q = 61%
1897—99	111 „	24 „ = 21 „	87 „ = 78 „
1899	118 „	25 „ = 12 „	93 „ = 79 „
1900—03	112 „	29 „ = 25 „	82 „ = 72 „
1903	131 „	37 „ = 27 „	94 „ = 71 „

A marónátron vámját (324) a német és olasz szerződés 4 frtról 3 frtra szállította le. A leszállítás előnyét *Nagybritánia* élvezte. Behozatott ugyanis:

Évben	Összesen	Németországból	Nagybritániából
1891	6,901 q	1650 q = 23%	4,826 q = 69%
1897—9	14,771 „	1196 „ = 8 „	12,137 „ = 82 „
1899	16,011 „	1748 „ = 10 „	13,587 „ = 84 „
1900—3	12,610 „	2509 „ = 19 „	9,184 „ = 72 „
1903	9,555 „	3199 „ = 33 „	5,806 „ = 60 „

A gyújtógyertyácskák vámját (340) a német és az olasz szerződések 25 frtról 3 frtra szállították le; előnyét részben *Nagybritánia* élvezte; behozatott ugyanis:

Évben	Összesen	Németország	Olaszország	Nagybritánia	Belgium
1891	104 q	8 q = 7%	65 q = 62%	31 q = 29%	—
1897—9	184 „	19 „ = 10 „	73 „ = 39 „	75 „ = 40 „	12 q = 6%
1899	184 „	16 „ = 8 „	63 „ = 34 „	87 „ = 47 „	18 „ = 10 „
1900—3	138 „	17 „ = 12 „	42 „ = 30 „	69 „ = 50 „	26 „ = 19 „
1903	132 „	13 „ = 9 „	40 „ = 30 „	71 „ = 53 „	8 „ = 5 „

A gyufák vámját (343) a német, olasz és svájci szerződések 7 frtról 5 frtra szállították le; a leszállítás előnyét részben *Svédország* élvezte; behozatott ugyanis:

Évben	Összesen	Németország	Svéd- és Norvégország
1891	1283 q	980 q = 76%	217 q = 76%
1897—9	1387 „	1215 „ = 52 „	655 „ = 41 „
1899	1400 „	754 „ = 53 „	594 „ = 42 „
1900—3	1433 „	829 „ = 57 „	571 „ = 39 „
1903	1505 „	1016 „ = 67 „	450 „ = 29 „

Ezek és hasonló példák bármely ország forgalmi adataiból kinálkoznak. Természetes, hogy ily eredmények folytán a szerződési tárgyalásoknál igen gyakran vissza kell utasítani a szerződő fél részéről óhajtott vámleszállításokat, még pedig csak azért, mert a vámleszállítás által harmadik országok tulságos versenye idéz-
tetnék elő, még pedig minden ellenszolgáltatás nélkül.

De az az ország is, mely áldozatok árán szerez maga számára vámkedvezményeket, nem látja közönyösen, hogy az így megszerzett előny harmadik országoknak is megadatik, s így a verseny ezekkel az országokkal megnehezítettetik. A vámpolitika története e tekintetben elég példával szolgál. A mikor például 1891. évben az osztrák-magyar monarchia Németország gabnavámjait, habár nem nagy, de mégis némileg mérsékelte, s ezért Németországnak számos vámkedvezményt adott, a magyar gazdák nagy reménnyel voltak az így elért kisebb kedvezmények tekintetében is, mert abban a nem alapnélküli véleményben voltak, hogy a velünk versenyző Oroszország, Rumánia és az Északamerikai Egyesült-Államok a magasabb általános gabnavámokat fogják fizetni s így a magyar gabna előnyösebb bánásmódot fog élvezni. Ilyen különbözeti vámolás gyakran előnyösebb a teljes vámmentességnél. De a szerződésnek ezen várt előnyei lassan-lassan elfoszlottak, 1892. évben az Északamerikai Egyesült-Államok, 1893-ban Rumánia és 1894-ben Oroszország megkapta az osztrák-magyar monarchia számára lekötött gabnavámokat a legnagyobb kedvezés alapján. A különbözeti kedvezőbb eljárás megszűnt és az egyenlő vámok melletti versenynél az osztrák-magyar monarchia gabnáját az említett országok gabnái nagyban kiszorítják.

És ha mindamellett mégis a legnagyobb kedvezést tartjuk a legközelebbi jövőben a vámpolitika egyik sarkalatos alapelveül, tesszük ezt azért, mert a) az északamerikai u. n. recziprocitási rendszer eredményeiben be nem válik; b) a legnagyobb kedvezés természete és történeti fejlődése legjobban igazolja, hogy a világ

mostani forgalmi állapotánál alkalmazása nagy előnyökkel jár; és c) a legnagyobb kedvezés kiküszöbölése és a reciprocitás alkalmazása a szerződéses kereskedelmi politika folytatását lehetővé teszi.

A kölcsönösség eivének pártolói az Északamerikai Egyesült-Államokra utalnak, mint a hol ez a rendszer uralkodik. Mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy ezek az államok magukban véve külön világot képeznek, egy óriási ország nagy lakos számmal s épp ezért egészen más kereskedelmi politikát követhetnek, mint a középeurópai országok. Ugyan melyik középeurópai ország alkalmazhatná közgazdasági károsodás nélkül a Mac Kinley bill tarifáját? Melyik középeurópai állam van abban a helyzetben, hogy pusztán a cukorvámok utján kényszerítheti a többi országokat arra, hogy a legnagyobb kedvezést adják meg? Hol van még egy állam, melynek fő és legnagyobb bevételét a vámok szolgáltatják? Amerikai rendszabályok tehát Középeurópában már azért sem lehetnek irányadók, mert a viszonyok nem egyenlők.

De különben is Amerika a kölcsönösségi rendszerrel nem érte el a szerződési politika céljait, sőt nem is volt az a szándéka.

Köztudomásu dolog, hogy az Északamerikai Egyesült-Államok egyideig a Panamerika eszményét akarták életre kelteni. Amerika összes országai az Északamerikai Egyesült-Államok vezérlése alatt egy egységes területté, kivált gazdasági területté voltak egyesítendőek. Amerika elégitse ki saját magát minden tekintetben, Európának nincs keresni valója Amerikában, Amerika legyen az amerikaiaké. 1889 október havában Blaine államtitkár nyitotta meg a panamerikai kongresszust; de főkép a délamerikai országok nem akarták az egységes Amerikát.

Az Északamerikai Egyesült-Államok ezen tapasztalatok után más uton törekedtek tervük megvalósítására és a Mac Kinley bill III. szakaszában a reciprocitás elvével léptek föl. (1890 okt. 1.)

Ez a III. szakasz így szól: „Hogy a következő cikkekkel termelő országok részéről a kölcsönös vámolás biztosítsák, felhatalmaztatik és köteleztetik a köztársaság elnöke arra, hogy ha azt tapasztalná, mikép egy olyan ország kormánya, mely cukrot, melaszet, kávé, teát, nyers bőőket vagy más hasonló cikkekkel termel és kivisz, az Egyesült-Államok mezőgazdasági terményeire vagy másféle cikkeire vámokat vagy más adókat vet, a mely vámokat és adókat ő tekintettel a cukor, melassze, kávé, tea és

bőrök vámmentes voltára, kölcsönösen egyenlőtleneknek és méltánytalanoknak tart, rendelettel az említett czikkek vámmentességét hatályon kívül helyezheti és a mondott országok ellenében a következő vámkat alkalmazhatja :

A hollandi standard 13. sz.-nál sötétebb czukor fontonkint $\frac{7}{10}$ c. és a polarizáció 75 fokán felül minden fokért $\frac{2}{100}$ c.-tal több; a hollandi standard 13—16 sz. czukor vámja fontonkint $1\frac{8}{5}$ c.; a 16—20 sz. czukoré $1\frac{5}{8}$ és a 20 sz.-nál magasabb czukoré 2 c.; a polarizáció 56 fokánál többet tartalmazó melasse gallonja 4 c.; a kávé fontja 3 c.; a tea fontja 3 c.; a nyers bőrök fontja $1\frac{1}{2}$ c. vám alá vethetők.«

A törvény ezen utasítása következtében az amerikai Egyesült-Államok a következő országokkal kötöttek recziprocitási szerződéseket: Guatemala, Salvador, Honduros, Nicaragua, britt Nyugat-India, britt Guyena, spanyol Nyugat-India, Sant-Domingo és Braziliával. Argentínával sokáig huzódtak a tárgyalások, de ennek az országnak akkori pénzügyi helyzete nem kecsgetett kedvező kilátással. A törvényben megállapított vámmentesség 1892 márczius 15-én csak Columbia, Venezuela és Haiti államokkal szemben függesztetett fel és csak ezeket az országokat tekintették olyanokul, mint melyek a recziprocitást sértik és így ellenük tényleg alkalmaztattak a felsorolt vámtételek.

A Panamerika érdekében hozott törvény a véletlen szeszélye folytán Európa egyes országai ellen is szolgáltatott alkalmas fegyvert. Az európai államok közül több, első sorban Németország, Franciaország és az osztrák-magyar monarchia már 1883 óta kellemetlenül érezte Amerika mezőgazdasági terményeinek erős versenyét és mindenütt gondolkoztak azon eszközök fölött, melyekkel ezt a versenyt visszaszorítani lehetne. Az egészségügyrendőri óvatosság e tekintetben alkalmas módozatul kínálkozott és a legtöbb európai ország az amerikai hus, szalonna és zsir behozatalára tilalmat szabott. Ezen tilalmakon kívül Franciaországban a kettős tételű vámtarifa alapján az amerikai czikkeket a magasabb vámtételekkel vámtolták. A midőn pedig az 1891. évi szerződések jöttek létre, a szerződő országok abban a hitben voltak, hogy Amerikával szemben az általános vámtarifák magasabb tételűi lesznek alkalmazhatók.

Amerika most a czukorvámokkal fenyegette az európai országokat, habár a Mac Kinley bill tulajdonképen a megtorlást

csak az amerikai nádczukor termelő országok ellen gondolta irányozandónak. Kapóra jött azonban a törvény, hogy az európai ellenséges vámpolitikával szemben érvényesítse Amerika akaratát. Megkezdődtek a szerződési tárgyalások (főkép Németországgal). Nehogy az amerikai állati termények: zsir, szalonna, hus egészségügyi szempontból kifogás alá vehetők legyenek; és hogy főkép Németország részéről éppen egészségügyi szempontból az amerikai cikkek ellen még csak kétely se legyen támasztható: az Észak-amerikai Egyesült-Államok törvény útján elrendelték a kivitelre kerülő állati terményeknek magában Amerikában leendő egészségügyi megvizsgálását. Így elkészülve — egyrészt a cukorbehozatal megnehezítésével fenyegetve, másrészt az állategészségügyi követelményeknek megfelelően — kezdődtek a tárgyalások az európai államokkal a végből, hogy Amerika a legnagyobb kedvezés alapján folytathassa továbbra is kereskedését Európában.

Németország 1891 augusztus havában kötötte meg Amerikával az u. n. Saratoga egyezményt (Saratoga amerikai helységtől kapta nevét, a hol akkor a német követ nyaralt és aláírta az egyezményt). Ebben az egyezményben Németország — tekintettel arra, hogy az Északamerikai Egyesült-Államok az 1891 márczius 3. törvényével a kivitelre rendelt husnak köteleességszerű megvizsgálását egészségügyi szempontból elrendelte — megszüntette a sertéseknek, sertéshusnak és kolbászoknak behozatali tilalmát. Együttal hajlandónak nyilatkoztatta magát Németország arra, hogy a mezőgazdasági cikkek vámjainak azt a mérséklését, melyet Németország az osztrák-magyar monarchiával és más államokkal kötött kereskedelmi szerződésekben megadott vagy jövőben megadni fog az Északamerikai Egyesült-Államok mezőgazdasági terményeire nézve is megadja. Ezzel szemben az Északamerikai Egyesült-Államok kijelentették, hogy Németország ebbeli eljárását elegendő biztosítéknak tekintik arra, hogy a vámtörvény III. szakasza szerint a kölcsönösség alapján kezeltessenek Németország cikkei Amerikában.

Franciaország a vámozási viszonyokat Amerikával az 1892 márczius 2-iki nyilatkozattal és az 1893 január 27-iki törvényvel szabályozta. Ezek szerint Franciaország Amerikának a következő cikkek minimális tételeit biztosítja: huskonzervek szelencékben, száraz és aszalt gyümölcs, (az aszuszólvó kivételével) friss gyümölcs, közönséges nyers, ácsolt vagy fűrészelt fa, faburkolat, dongafa,

komló, zuzott alma és körte. Miután Franciaország a gabnafajokra nem ismer minimális tételeket, az amerikai gabnafajok is ép úgy vámoztatnak, mint más származásuak az egységes maximális tétel szerint, vagyis e tekintetben Amerika nem szenvedett különbözeti vámozást.

Az osztrák-magyar monarchia 1892 május 25-iki rendeletében vette fel az Északamerikai Egyesült-Államokat azon államok sorába, melyek a legnagyobb kedvezés előnyében részesülnek.

És így az Északamerikai Egyesült-Államok a reciprocitási elv erélyes érvényesítése alapján tényleg kényszerítette a közép-európai államokat kiviteli érdekeik elismerésére. Ámde a mit az Északamerikai Egyesült-Államok kitudnak vinni, azt az európai államok alig tehetnék. Franciaország, Németország és az osztrák-magyar monarchia tisztán czukorkivitelük érdekeinek nyomása alatt voltak kénytelenek Amerika kívánságai előtt meghajolni. Hol és miben bir csak egy európai állam is ilyen hatalmas kényszereszközt? Az európai államok közbenső forgalmukban az áruk egész nagy összege jelentkezik, melyek fontossággal birnak; egyes cikkek nem oly jelentőségűek, hogy különbözeti vámozásuk barátságos kereskedelmi viszonyokat teremtsen.

Egyébiránt maguk az Északamerikai Egyesült-Államok a reciprocitás elvét nem tekintik oly fontosnak, a miként ezt — európai szemüvegen át feltüntetni szokásos. Erre nézve világos bizonyíték a Wilson-Gorman-féle vámtörvény (1894 augusztus 28.) mely a Mac Kinley bill III. szakaszát (illetőleg hasonló intézkedést) már nem tartalmazza; ép ezért az u. n. reciprocitási szerződések az amerikai államokkal meg is szüntek. Az európai államokkal az előbbi reciprocitás elve már azért is elenyészett, mert a Wilson Gorman bill a czukor vámmentességét megszüntette és ismét czukorvámokat honosított meg. Daczára annak érvényben marad Amerikával szemben a legnagyobb kedvezés Németország és az osztrák-magyar monarchia részéről.

A Dingley bill (1897 július 24-én) ismét visszatért a reciprocitás terére; de ebben a törvényben az Északamerikai Egyesült-Államok elhagyták a Mac Kinley bill erőszakos állását és már közelednek az európai államok szerződési rendszeréhez.

A Dingley bill ugyanis három eshetőségre intézkedik.

a) A törvény fölhatalmazza az elnököt, hogy azon államokkal, a melyek következő cikkekkel termelnek és kivisznek: nyers vagy

tisztított borkő, borseprő, pálinka vagy más gabnaféléből, vagy más anyagokból égetett szesz, pezsgőbor, bor és ürmös, festmények és szobrok, a törvény meghozatala után azonnal és később időről-időre szerződési tárgyalásokba bocsátkozzék, ha szerződés létrejön, vagy oly engedmények éretnek el, melyeket az elnök nézete szerint a kölcsönösségnek és az egyenlő értékességnek megfelelnek: ez esetben a következő vámtételek engedélyezhetők:

Nyers borkő az érték után 5% értékvám (a fontonkint 1—1½ centime vám helyett);

tisztított borkő az érték után 5% (fontonkint 4—5 c.);

pezsgő 1 pintenél nagyobb üvegekben 1 quartig tuczatja 6 doll. (8 d.);

½ — 1 pintig tuczatja 3 dollár (4 d.);

½ pinte vagy kisebb üvegekben tuczatja 1.5 dollár (2 d.);

1 quartnál nagyobb üvegekben a 6 dolláros (8 d.) vámon felül minden quart után még 1.90 dollár (2.5 d.) pótlóvám jár;

bor hordókban gallononkint 35 c. (40—50 c.);

bor palaczkokban, 1 pintétől 1 quartig nagyságu palaczk tuczatonkint, vagy 1 pintés palaczkokban 24 darabjával 1 dollár 25 c. (1.60 d.); a quartnál nagyobb palaczkoknál pintenkint 4 c. (5 c.) pótlóvámot fizet;

Képek és szobrok az érték után 15% (20% helyett).

b) A törvény felhatalmazza az elnököt, hogy azon országokkal szemben, melyek teát, kakaot, tonkababot és vaniliát termelnek és e czikkeket az Egyesült-Államokba hozzák, — ha abban a nézetben van, hogy ezek az országok az Egyesült-Államok mezőgazdasági s ipari vagy egyéb czikkeire oly vámokat vagy másféle terheket rónak, melyeket a kölcsönösség szempontjából egyenlőtleneknek és méltánytalanoknak tart, — az említett czikkek vámentességét rendelettel felfüggesztheti és rendelettel következő vámokat léptethet életbe:

kávé	fontonkint	3 cents
tea	,	10 "
tonkabab	,	50 "
vaniliabab	,	2 dollár
cuts elnevezésű vaniliabab	fontonkint	1	"

Ez az intézkedés természetesen egyenest a délamerikai országok irányában birt jelentőséggel.

c) Végül a törvény 4. szakasza így szól; ha az elnök a senatus hozzájárulásával egy idegen államnak a kölcsönös keres-

kedés biztosítása céljából — a törvény életbeléptétől kezdve két éven belől — az Északamerikai Egyesült Államok czikkeinek bebocsátása érdekében szerződést köt: ez esetben az elnök föl van hatalmazva, tekintettel azokra az előnyökre, melyeket az Egyesült Államok így nyernek, hogy *a)* a jelen törvényben megjelölt vámokat 5 évi időtartamra 20% erejéig leszállíthatja és megkötheti vagy *b)* az illető ország terményeit, melyeket az Egyesült-Államok nem termelnek, a vámok árú közl kivegye és a vámmentesek közzé sorozza, vagy *c)* bizonyos czikkek, melyek most a vámmentes árúk közt vannak, szerződés értelmében és tartamára vámmentesek maradjanak.

Micsoda eredményt ért el Amerika a Dingley bill által nyújtott eszközökkel a kölcsönösségi rendszer alapján?

A *b)* pont alatt említett megtorlásokat mai napig nem alkalmazták egyetlenegy délamerikai állammal szemben. Ez azonban korántsem jelenti azt, mintha Északamerika a déli államok kereskedelempolitikai magatartásával meg volna elégedve; hanem egyszerűen abból magyarázható, hogy a megtorló eszközöket nem tekintik olyan jelentőségűeknek, melyekkel vámpolitikai nyomást lehetne gyakorolni.

Az *a)* pont európai államok és első sorban Franciaország, Spanyolország és Olaszország vámpolitikai megpuhítására irányult. Tényleg meg is kötötték 1898 május 28-án *Franciaországgal* egy egyezmény, a melyben Franciaország a törvényben említett vámkedvezmények ellenében a következő czikkek minimális vámjait kötötte meg: bepárolt hus szelencékben, citrom, narancs, cedrus és efféle gyümölcs, mandarin, friss szőlő, körte, alma és másféle gyümölcs (a hajatott szőlő és gyümölcs kivételével), közönséges fa rönkökben, ácsolva vagy fűrészelve, burkolatnak való fa, donga, komló, zuzott, száraz vagy aszalt alma és körte, elkészített sertés-hus, zsír és zsirkeverék.

Olaszországgal 1900 február 8-án kötötték meg az egyezmény, és Olaszország biztosítja Amerikának a fennálló szerződéseiben megkötött vámokat, illetőleg a vámmentességet a következő czikkekre: mezőgazdasági gépek, tudományos műszerek, dynamo-elektrikus gépek, varrógépek, nyersbőrök, halak, firnászok, trágyszeres, terpentinolaj és pamutmagolaj.

Németország 1900 július 13-án kötött egyezményt és biztosította Amerikának azokat a vámokat, melyek az 1891—1894-iki

szerződések által Belgiumnak, Olaszországnak, az osztrák-magyar monarchiának, Rumániának, Oroszországnak, Svájcnak és Szerbiának lekötötték; egyuttal azonban kikötötték, hogy az Amerikából jövő száraz vagy aszagyümölc a San Jose paizstetü szempontjából vizsgálat alá vétetik.

A Portugáliával 1900 június 12-én ratifikált (1899 május 22-én kötött) egyezmény az Amerika részéről nyújtott vámok ellenében Amerikának a következő vámokat biztosította: a legnagyobb kedvezés liszt (buzaliszt kivételével), kukoricza, buza, disznósir és szalonna, kőolajok, mezőgazdasági gépek, szerszámok vámjainál; azonkívül a három utolsó árufajokra az akkor fennálló vám a szerződés tartamára is biztosított.

Legtöbbet remélték az amerikai államférfiak a felsorolt c) módozattól, melylyel bizonyos tekintetben az európai szerződési rendszerhez közeledtek, azzal a különbséggel mindazáltal, hogy az alkudozások számára az engedmények határa (legfőleg 20% a fennálló vámokból) előre meg volt jelölve, és hogy az engedmények a kölcsönösség ellenében nyújtandók, vagyis a legnagyobb kedvezés nem volt czélozva. A c) pontban foglalt módozatok érvényesítése végett nagy erélylyel megkezdődtek a tárgyalások Barbados, Guyana, Bermuda, Jamaica, Franciaország, Argentina, Nicaragua és Brazília államokkal. Tényleg létre is jöttek a szükséges egyezmények, csak hogy az észak-amerikai államok törvényhozása nem ratifikálta őket. Az irányadó szenátorok határozottan ellenezik e szerződéseket és mitsem akarnak tudni arról, hogy az amerikai vámtételek mérsékeltesenek és így ma 1904-ben ott állnak az Északamerikai Egyesült-Államok, hogy tarifszerződéseket a c) módozat szerint nem kötöttek.

Egyébként daczára a Dingley bill abbeli törekvésének, hogy a tarifszerződések alapját a kölcsönösségre fektették, a szerződési tárgyalásoknál csakhamar tapasztalhatták az amerikai államférfiak, mily sulyt helyeznek az európa államok mindenekelőtt a legnagyobb kedvezés jogára. Franciaország tarifájának összes minimál tételeit ajánlotta fel Amerikának, ha az általa elérendő tarifamérséklések mellett Északamerikában a legnagyobb kedvezés jogát nyeri el; és a midőn ezt a tárgyalási alapot Amerika el nem fogadta, nagyon is elvesztette kedvét a további tárgyalásoktól és nagyon megszorította a nyújtandó vámtételek számát.

Svájc már 1850-ben kötött volt szerződést Amerikával,

melyben kölcsönösen a legnagyobb kedvezés biztosított. Svájc ezen egyezménye alapján követelte azokat a kedvezményeket, melyeket Amerika az 1898 május 28-án kelt egyezményben (a b) pontozat szerint) Franciaországnak adott. Daczára annak, hogy ezek a kedvezmények nem nagyjelentőségűek, legalább a svájci forgalom szempontjából, az amerikai államférfiak annyira ellenezik a legnagyobb kedvezést, hogy 1900 márczius 23-án megszüntették a svájci egyezmény hatályát, mire Svájc az amerikai behozatalra nézve az általános vámtételeket alkalmazza, szóval a vámháboru első stadiumába lépett.

Hasonló eljárást látunk Oroszországgal szemben. Ezzel az óriás állammal és a reciprocitás alapján folytak a tárgyalások; ekkor keletkezett a cukorbehozatalnál mutatkozott eljárás, a midőn Amerika azon országok cukorbevitelénél, melyekben kiviteli jutalmak adatnak, kiegyenlítési vámokat alkalmaz, s így Oroszország ellenében is magasabb vám szedetett. Mire Oroszország megszakítja a tárgyalásokat és vissztorlással él; szóval ezzel az országgal is meghiusultak a szerződési tárgyalások.

Beszámoltunk az amerikai reciprocitás rendszerének eredményéről: sovány tarifszerződések, hogy legalább a legfőbb amerikai kiviteli cikkekre nézve az európai államok a legnagyobb kedvezést megadják és melyek által az illető európai államok Amerikában a vámkedvezmények egész összegére (tehát a tényleges legnagyobb kedvezést) jogot kaptak.

Igaz Amerika nagyobb tarifpolitikát is kívánt elérni (a reciprocitás alapján) és a Franciaországgal megkötött szerződésben az amerikai tarifa 705 számából 126-nál már engedett kedvezményeket, mivel szemben Franciaország minimális vámtételeiből csak 19 cikket kötött meg. Ámde ez a szerződés Amerika részéről nem ratifikáltatott s így tényleges eredményül nem szolgálhat. Annyi bizonyos, hogy ha ez az amerikai francia szerződés, bármikor is életbe lépne (a mi nem valószínű), abban az esetben a többi Amerikával forgalmi összeköttetésben álló ország a legnagyobb kedvezés jogát követelné, és nem törődnék Amerika reciprocitási viszketegével. És ha Amerika a legnagyobb kedvezést megtagadná, megkezdődnék a vámháboru, melynek kimenetelétől függendne a vámpolitika sorsa.

Időközben a gazdasági helyzet az északamerikai államokban lényegesen megváltozott. Kedvező viszonyok és az óriási védővámok

az amerikai iparosságnak nagyszerű lendületet adtak. Az Észak-amerikai Egyesült-Államok nem többé nyerstermelő, hanem legelső rangu iparállammá fejlődött. Az Északamerikai Egyesült-Államok ipara számára az óriási belterület már nem kielégítő piac. Észak-amerika iparcikkeivel kénytelen a külföldön keresni kelendőségi piacokat. Most már Északamerika érdeke, hogy a külföldi piacokat ipara számára biztosítsa, és így nem üzhet többé egyoldalú vámpolitikát, nem mellőzheti sokáig a szerződéses politikát. Ezt elismerte maga Mac Kinley, mikor az ellene elkövetett merénylet előtt Buffalóban a kiállítás megnyitásakor így szólt: «A gazdasági elzárkózás a mult időé, és kereskedésünknek terjeszkedése multhatatlan szükség.» És ha Amerika ipara tényleg rászorul az európai piacokra, akkor a reciprocitás elvét el fogja ejteni és kénytelen lesz a legnagyobb kedvezés rendszerét magáévá tenni. —

Ha a legnagyobb kedvezés lényegét és fejlődési történetét tüzetesen megvizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy a vasut, gőzhajózás, táviró és telefon fejlődésével mintegy természetesen fejlődött a legnagyobb kedvezésnek az államok forgalmában való meggyökerezése.

Régiebb szerződésekben a legnagyobb kedvezés csak annyiban biztosított, ha és a mennyiben vámkedvezmények világosan más ellenszolgáltatások ellenében nem nyújtattak; szóval, ekkor még a reciprocitás elve is érvényesült legalább részben. Ekképkötött meg Franciaország és az északamerikai Egyesült-Államok közt a békekötés 1778 február 7-én, a kereskedelmi szerződés Poroszország és az Északamerikai Egyesült-Államok közt 1828-ban, a kereskedelmi szerződés Ausztria és az Északamerikai Egyesült-Államok közt 1829. évben, a kereskedelmi szerződés Ausztria és Görögország közt 1835 márczius 4-én stb. De még újabb időben is találkozunk olyféle szerződésekkel, melyekben a legnagyobb kedvezés a kölcsönösséggel kapcsolatban szerepel; ilyen pl. az 1873. évi orosz-svájci kereskedelmi szerződés, a mely szerint harmadik államoknak adott kedvezmények csak akkor vehetők igénybe, ha ily kedvezmények az illető harmadik államnak ingyen adattak; ha azonban e kedvezmények föltételhez fűzettek, csak ugyanazon föltétel teljesítése, illetőleg megegyezés alapján megállapított egyenlő értékű teljesítmény ellenében járnak.

A legnagyobb kedvezés föltétlenül csak 1860 óta jutott a kereskedelmi politikában uralomra, midőn a francia-angol szerződés a szabadkereskedési áramlatnak engedte azt a lökést, mely

azután az európai vámpolitikában hosszú időig irányul szolgált. Az ezen idő óta kötött kereskedelmi szerződésekből a legnagyobb kedvezés záradéka nem hiányzik. Még az a hatalmas támadás, mely a frankfurti békekötés 11. szakasza miatt Franciaországban megindult, és mely a legnagyobb kedvezés és általában a szerződéses politika ellen irányult, sem tudott az európai államok forgalmának természetével, és az oly szorosán összehálózott közgazdasági érdekekkel összenőtt legnagyobb kedvezés ellen csak pillanatra is győzedelmeskedni. Legnagyobb kedvezés nélkül szerződéses politika, vagy az európai országok rendszeres forgalma nem is képzelhető.

A midőn de Meaux francia kereskedelmi miniszter a következő vámpolitikára nézve körlevélben megkérdezte a francia kereskedelmi kamarákat abban egyhangu megnyilatkozást kapott, hogy a legnagyobb kedvezés megszüntetendő. A kamaráknak ez a nézete a napilapokban és tudományos iratokban is bő tárgyat képezte a fejtegetéseknek, a gyakorlatban mindazáltal nem juthatott érvényre. Maga Franciaország — daczára kezdeményező törekvéseinek — kénytelen a legnagyobb kedvezés mellett kardoskodni s még az Északamerikai Egyesült-Államokkal szemben is, melyek a recziprocitás rendszerét kívánták érvényre juttatni, a szerződési tárgyalások megindultakor a legnagyobb kedvezés alapját követelte.

Két állam sietett Franciaország harci szellemét a legnagyobb kedvezés ellen magáévá tenni, és ez a két állam Rumánia és Spanyolország.

Rumánia akkor, a midőn szerződése az osztrák-magyar monarchiával 1886. évben lejáróban volt egy újabb egyezmény kötése czéljából megkezdett tárgyalásoknál föltételül tüzte ki azt, hogy a megkötendő szerződésben a legnagyobb kedvezés csak korlátokkal adandó meg, vagyis hogy a legnagyobb kedvezés nem biztosíthatik minden tekintetben. Rumánia tehát fennakarta magának tartani azt a jogot, hogy harmadik államoknak adhat vámkedvezményeket, melyeket az osztrák magyar monarchiából jövő áruktól megtagad. Hogy ezen követelményen a szerződési tárgyalások megszakadtak, s hogy a vámháboru dult (1886—1889-ig) a két ország közt, az a dolog természetéből következik, mert egy oly erős gazdasági ország, milyen Magyarország és Ausztria legközelebbi szomszédja részéről efféle föltételeket el nem fogadhat és ilyen föllépést meg nem tűrhet. Igaz, Rumánia akkor a korlátolt legnagyobb kedvezésről szóló elméletét a Svájcczal kötött szerződésében érvényre

emelte; csakhogy ez a példa tényleg azt bizonyítja, hogy ebben az esetben Rumánia csak a szóval játszott, lényegben pedig Svájc a legnagyobb kedvezést kapta meg. Azóta Rumánia is megjónodott, elhagyta a vámpolitikai bűvészkedést és szerződéseiben a legnagyobb kedvezés rendszerét felvette csakugy, mint annakelőtte.

Spanyolországban régóta az elzárkózás volt a közhangulat politikája, épp azért éppen nem lehet csodálkozni azon, hogy a cortes 1890 ben azt határozták el, hogy ezentul a kereskedelmi szerződéseibe a legnagyobb kedvezés föl ne vétessék és tényleg az 1893 deczember 8-án az osztrák-magyar monarchiával kötött, de még nem ratifikált (s így életbe nem lépett) kereskedelmi szerződésben hiányzik is a legnagyobb kedvezés.

Az egynegyed század óta tartó küzdelem a legnagyobb kedvezés ellen és az Északamerikai Egyesült-Államok által proclamált kölcsönösségi rendszer hiába harczolnak: Európában a forgalmi viszonyok természete fentartják a legnagyobb kedvezést. A verseny, mely a forgalmi eszközök szaporodása és elterjedtsége következtében minden országba eljut, a saját országának vámpolitikai vezetőitől mindig azt a biztosítékot követeli, hogy idegen országokban legalább a versenyző társakkal egyenlő vámkezelésben részesüljön.

Különbözeti vámozás — a mint ezt az utolsó 20—30 év története mutatja — hosszabb időre fenn nem tartható. Emlékeztünk csak azokra az előnyökre, melyeket az osztrák-magyar monarchia az 1882. évben Szerbiával kötött szerződésben ez utóbbi ország részéről nyert; ki volt ebben a szerződésben kötve, hogy a következő cikkek: papiros és papirosárúk, közönséges kőfaragó- és cementárúk, közönséges agyagárúk, ablak- és táblaüveg, fehér öblös üveg, nyersvas, rudvas, félvasáru a mindenkori vám felét fizetik, ha az osztrák-magyar vámterület szabadforgalmából jutnak Szerbiába. Daczára a határ szomszédos fekvésnek és annak, hogy e külön kedvezmények fejében Szerbia ismét Ausztria-Magyarország részéről főczikkeire, a gabnafajokra és állatokra kapott külön vámkedvezményeket: Szerbia nem volt képes a különbözeti kedvezményeket fentartani és az 1893. évi szerződésben már csak a legnagyobb kedvezés jutott az osztrák-magyar monarchiának is osztályrészül. A szerbiai forgalomban érdekelt nyugoti államok nem türték a külön kedvezményeket és Szerbiát a legnagyobb kedvezés megtartására szorították.

Különben még azok az országok is, melyekben a legnagyobb kedvezés ellen állandó mozgalom mutatkozik, legalább a maguk részére a legnagyobb kedvezést megkövetelik, sőt vámpolitikai intézményeikbe fölvették a legnagyobb kedvezés kierőszakolására a megtorló vámok intézményét. A francia vámtarifa eszményképe, a kettős tételek fölvétele csak arra való, hogy a magasabb maximál tételek útján a legnagyobb kedvezést megtagadó országok megpuhuljanak és az új vámtarifákban előforduló retorsionalis intézkedések mind csak a legnagyobb kedvezés biztosítására valók.

7. A kettős tételű tarifa.

Kettős tételű tarifa van jelenleg érvényben Spanyolországban, Franciaországban, Oroszországban, Görögországban, Norvégiában és Braziliában.

Spanyolország volt az első állam, mely a kettős tételű vám-tarifát léptette életbe. A midőn ugyanis XII. Alfonz uralma alatt a konzervatív párt jutott többségre, a védővám hívei egy új vám-tarifát erőszakoltak ki, a mely 1877 július 11-én életbe lépett és ez a tarifa két colonnával birt. Az első colonnában foglalt magasabb vámok oly államokkal szemben alkalmaztattak, a melyekkel Spanyolország nem állott a legnagyobb kedvezés viszonyában; a második colonna a kisebb vámokat tartalmazta és a legnagyobb kedvezést élvező államokra alkalmaztatott. Spanyolország már akkor abból a felfogásból indult ki, hogy vám-tarifáját a külállamok által nem változtatja meg, és hogy törvényhozása függetlenül más államoktól határozza meg az egyes vámtételeket.

Ebbeli elhatározásában mindazáltal csalatkozott; mert már az 1882 február 6-án kötött francia szerződésében kénytelen volt minimál tarifájának 91 tételeit leszállítani.

Az 1886 június 6-iki törvénnyel életbe lépett új vám-tarifa ugyan szintén két hasábos volt; de a minimális tételek nagy része a fennálló szerződések tételeit tartalmazta, azaz meg volt kötve, és így ezek a tételek a spanyol törvényhozás által egyoldaluan megváltoztathatók többé nem voltak. Sőt a Németországgal, Belgiummal, Olaszországgal, Svéd-Norvégországgal és Svájc-czal kötött szerződéseiben ismételen a minimális tételeket is le kellett szállítania.

Az 1892 január 1-én életbelépett vámtarifa ismét kettőstételtű; és hogy érvényre jusson, az összes fennálló szerződések felmondattak. A spanyol kereskedelmi politika ekkor arra az álláspontra helyezkedett, hogy az egyes államoknak többé a legnagyobb kedvezést sem adja meg. Ezen magatartása hosszabb-rövidebb vámháborukra vezetett. Ezek közt legtovább tartott a Németország által folytatott. 1894 május 15-én lejárt a Németországgal kötött kereskedelmi provisorium és Spanyolország 1894 május 21-én Németország ellenében maximális vámtételeit alkalmazza; erre Németország 1894 május 25. rendeletet bocsát ki, melylyel Spanyolország ellenében a következő magasabb vámokat alkalmazza

		átalános	szerződéses	harci
		vám		
		m á r k á k b a n		
nyers vas	q	1.—	—	1.50
rozs	”	5.—	3.50	7.50
friss szőlő	”	15.—	4.—	22.50
buxus, czédrus, cocus, ében, mahagoni	m ³	—10	—	—15
durva parafaáru	q	10.—	10.—	15.—
parafadugó, talp, faragás	”	30.—	—	45.—
félig cserzett bárány- és kecskebőr	”	3.—	1.—	4.50
szesz, hordóban	”	125.—	—	187.50
szesz, palaczkokban	”	180.—	—	270.—
bor, hordóban	”	24.—	20.—	36.—
bor, palaczkban	”	48.—	—	72.—
elkészített halak	”	60.—	—	90.—
narancs, citrom, stb.	”	12.—	4.—	18.—
füge, mazsola, aprószőlő	”	24.—	8.—	36.—
datolya, mandola	”	30.—	—	45.—
sáfrán, paprika	”	50.—	—	75.—
méz	”	20.—	—	30.—
nyers kávé	”	40.—	—	60.—
nyers cacao	”	35.—	—	52.50
friss és száraz déli gyümöleshéj; dió, gesztenye, szentjánoskenyér pinia	”	4.—	3.—	6.—
só	”	12.80	—	19.20
só, tengeren szállítva	”	12.—	—	18.—

	átalános	szereződéses	harczi
	vám		
	m á r k á k b a n		
dohánylevél	q	85.—	— 127.50
szivar és szivarka	„	270.—	— 405.—
czukor	„	36.—	— 54.—
faolaj, hordókban	„	10.—	3.— 15.—
faolaj, denaturált	„	2.—	vm 3.—
pálma- és cocusolaj	„	2.—	2.— 3.—
halzsir és szalonna	„	3.—	3.— 4.50
viasz	„	15.—	— 22.50

Ezek a harczi vámok 1896 július 25-ig maradtak érvénybe. A spanyol kormány ugyanis az 1896 július 8. törvénnyel azt a felhatalmazást nyerte, hogy a spanyol minimál tételeket alkalmazhassa Németország ellen, ha Németország általános tarifáját alkalmazza; s így Németország megszüntette harczi vámjait.

Bármennyire ragaszkodott is Spanyolország a kettős tételű tarifához, s habár Franciaország, Németország és Olaszország nem tudott tőle kedvezményeket kiereszokolni, mégis kénytelen volt minimális tarifáját szerződéses utján leszállítani.

Spanyolország Svájccezel 1892 július 13. kötött szerződésében kénytelen volt a következő tételekben minimális tételeit leszállítani:

kárpitos szögek, aranyozva vagy ezüstözve	q	1. tarifa	2. tarifa	Szerződés
zománczos vasedények háztartásba	„	30.— fr.	25.— fr.	15.— fr.
palaczkkupakok staniolból	„	43.20	36.—	20.—
festőanyag-kivonatok	„	48.75	37.05	15.—
kátrányfesték kristályokban v. törve	kg.	9.40	7.80	5.—
„ téstában v. folyósan	„	3.—	2.50	1.50
egyes szálu pamutfonál 35 számig	„	3.—	2.50	— .50
„ „ „ 36 sz. felül	„	1.05	1.25	1.—
Sűrű sima, nyers, fehér v. festett pamutszövet	„	2.01	1.75	1.05
a) 25 szálíg	„	4.06	3.85	3.—
b) 26 szálnál több	„	5.02	4.35	3.75
szinnyomatos pamutszövet 25 szálíg	„	7.02	6.—	4.—
ritkaszövetű pamutszövet	„	6.07	5.06	5.—
hímzések pamutszöveten, hosszú öltésűek	„	6.07	5.06	3.03

		1. tarifa	2. tarifa	Szerződés
hímzések pamutszöveten láncc-				
öltésűek	q	6.07 fr.	5.06 fr.	3.— fr.
tüll-applicatiók	”	6.07 ”	5.06 ”	3.02 ”
sima lenszövetek, 11—24 szállal	”	6.04 ”	5.35 ”	2.05 ”
hímzések ily szöveteken	”	6.04 ”	5.35 ”	3.— ”
sima lenszövetek, 25 száznál több	”	11.05 ”	9.06 ”	4.25 ”
ilyféle szöveteken hímzések . .	”	11.05 ”	9.06 ”	5.— ”
sávosan szőtt v. mustrás len-				
szövetek	”	5.45 ”	4.55 ”	3.— ”
hímzett posztószövetek	”	12.09 ”	10.75 ”	9.— ”
gyapjuszövetek	”	10.05 ”	8.75 ”	6.— ”
” himezve	”	10.05 ”	8.75 ”	7.— ”
” pamutlánczezal	”	6.45 ”	5.40 ”	5.— ”
sima selyemszövet	”	30.— ”	25.— ”	17.05 ”
selyemszövetek, pamutlánczezal .	”	12.— ”	10.— ”	8.— ”
bekötött könyvek spanyol szöveggel	q	79.08 ”	61.04 ”	50.— ”
arany zsebórák	darab	9.75 ”	7.05 ”	1.— ”
ezüst ”	”	2.60 ”	2.— ”	—50 ”
gazdasági gépek	q	18.02 ”	14.— ”	12.05 ”
motorok	”	21.06 ”	18.— ”	17.— ”
locomotivok, locomobilek	”	33.06 ”	28.— ”	24.— ”
Dynamoelektrikai gépek	”	24.— ”	20.— ”	18.05 ”
kábelvezetékek	”	24.— ”	20.— ”	18.05 ”
vasuti kocsik, I. osztályuak . . .	”	47.— ”	36.— ”	30.— ”
” ” II. ”	”	47.— ”	36.— ”	26.— ”
” ” III. ”	”	47.— ”	36.— ”	24.— ”
sűrített tej	kg.	1.95 ”	1.50 ”	—50 ”
tészta	q	34.— ”	28.— ”	20.— ”
sajt	kg.	—80 ”	0.60 ”	—25 ”
közönséges kaucsukolt pamutszövet	”	1.— ”	1.— ”	—75 ”
zenélődobozok	”	3.90 ”	3.— ”	2.50 ”
kaucsukszövetek, cipókhöz	”	3.60 ”	3.— ”	2.— ”
szarufésük	”	4.50 ”	4.— ”	2.05 ”
teknőhéjból vagy elefántcsontból				
fésük	”	90.— ”	75.— ”	17.01 ”

Spanyolország Norvégiával 1892 június 27. kötött szerződésében a minimális tételeket a következőkép szállította le:

	1. tarifa	2. tarifa	Szerződés
patkószög q	30.—fr.	25.—fr.	15.—fr.
csukamájolaj „	3.60 „	3.— „	2.— „
közönséges fa, deszka, lécz stb. m ³	6.— „	5.— „	3.— „

Spanyolország Németalfölddel 1892 július 12. kötött szerződésében a minimális vámokat a következőkép módosította:

	1. tarifa	2. tarifa	Szerződés
ón, lemezekben (lingotes) q	15.—fr.	12.05 fr.	11.—fr.
palaczkkupakok staniolból „	48.75 „	37.05 „	15.— „
ón-pléh „	48.75 „	37.05 „	22.— „
indigó „	54.— „	45.— „	15.— „
vaj „	72.— „	60.— „	40.— „
halliszt „	36.— „	24.— „	18.— „
virághagyma „	3.90 „	3.— „	vm.
sör „	19.05 „	15.— „	12.05 „
sajt „	—80 „	—60 „	—25 „

Spanyolorzágnak 1899 december 28-án közzétett és 1900 január 1-je óta érvényes vámtarifája ismét kettős tételű, de a minimális tételek a portugál, németalföldi, svájci és norvégiai szerződések által több tételében módosulást szenvedtek, s így a kettős tételek mellett egy harmadik kategória a »szerződéses« vámok is léteznek.

Spanyolország azonkívül kénytelen volt a legnagyobb kedvezést megadni azon országoknak, melyekkel szorosabb forgalomban van. Így

1892	I. 29. Ausztria-Magyarország egyezménye	legn. kedv.
	VI. 13. Svájc szerződés	tarifsz.
	VI. 27. Svédország „	legn. kedv.
	VI. 29. Norvégország „	tarifsz.
	VI. 29. Olaszország modus vivendi	legn. kedv.
	VII. 1. Belgium „ „	„ „
	VII. 12. Németalföld szerződés	tarifsz.
1893	III. 27. Portugal „	„
	XII. 30. Franciaország modus vivendi	legn. kedv.
1894	VI. 20—29. Nagybritánia jegyzékváltás	„ „
1899	II. 12. Németország „	„ „

Spanyolországban tehát a kettős tételű vámtarifa nem vált be, azaz Spanyolország azt a célját, hogy vámtarifáját szerződések által a minimális tarif tételeinél lejjebb ne szállítsa, vagy hogy

más nemzetekkel szemben ne a legnagyobb kedvezés alapján létesítsen állandó kereskedelmi viszonyokat, el nem érte. Folytonos ellenségeskedés után végre is ugyanugy kell fenntartania más országokkal az összeköttetést, a miként azt egységes tételű általános vámtarifával tette, és szokták tenni más országok.

Franciaország a kettős tételű vámtarifát 1892. évben elméleti okokból rendszerré emelte. Franciaország 1870 óta, mióta a köztársasági formában a törvényhozás ismét kizárólagos urává lett a kereskedelmi politikának, határozottan védővamos politikát követ. Ismételten nyilatkoztak a szaktestületek, hogy a szerződések hátrányosak, és hogy a szerződések a még oly átgondoltan megállapított vámpolitikát a vámtételek leszállítása következtében megváltoztatják s így meglepetéseknek teszik ki a törvényhozás intézkedéseiben bizó üzletvilágot. De maga a törvényhozás, s főképp a kormányok sokáig a szabadkereskedés és a szerződéses politika hívei maradtak.

Midőn az 1881 május 7-én kelt vámtarifa tárgyalatott és Tirard kereskedelmi miniszter erősen védte a szerződéses politikát, már akkor is csak úgy tudta a vámtarifa (különben is már fel-emelt tételeinek) megszavazását keresztülvinni, hogy a követendő szerződéses politika tekintetében a kormányra nézve kötelezőnek jelentette ki a következő irányelveket: szerződések kötése alkalmából a külföldnek adható engedmények a vámtarifa tételeinek 24%-nál nem lehetnek nagyobbak; gabnaneműek és állatok vámjá nemcsak nem mérsékelhetők, hanem meg sem köthetők, azaz e két árucsoportra nézve Franciaország intézkedési jogában nem korlátozható.

A törvényhozás tehát már 1881. évben kijelölte azt a határt, (habár nem minimális tarifa alakjában) a meddig a kormánynak szerződések kötésénél mennie szabad.

Időközben az agrár irány és Méline törekvései mindinkább terjedtek, úgy, hogy 1889. évben a kormány új vámtarifa javaslatot terjesztett elő, még pedig a kettős tételű rendszer szerint, a mely javaslat hosszú parlamentáris tárgyalás után 1892. január 11-én törvénynyé vált.

Franciaország a kettős tételű vámtarifájában a következő elveket akarta a gyakorlati kereskedelmi politikában érvényre juttatni:

a) a maximális tarifa magas tételeinél fogva kényszeríti a külállamokat arra, hogy Franciaországgal vámpolitikai tekintetben békés viszonyokat keressenek, azaz szerződéseket kössenek, vagy Franciaország terményeivel rosszabbul ne bánjanak, mint más államokéival; szóval a maximáltételek az a fegyver, mely más országokat arra kényszeríti, hogy Franciaországgal békés viszonyban éljenek;

b) a minimális tételek az a határ, a meddig szerződések kötésénél a kormány megkötheti Franciaország vámtarifáját; de nem kell valamennyi minimális tételt lekötni minden nemzet számára és nem is kell a minimális tételt magát, hanem ha lehet a minimális és maximális tétel magassága közt összeget lekötni, és pedig azon előnyök szerint, a melyeket az illető ország Franciaországnak nyújt;

c) ott hol Franciaország törvényhozása teljes szabad intézkedését továbbra is fenntartani akarja, minimális tételek nem is állapítottak meg, hanem csak maximálisak; ez történt főképp a gabna és állatoknál.

Franciaország mindazáltal nem érte el azt, a mit a kettős tételű vámtarifa rendszerével el akart érni.

a) Kénytelen volt minden ellenengedmény nélkül egész minimál tarifáját azon országoknak biztosítani, a melyekkel kereskedelmi összeköttetésben maradni akart, a nélkül, hogy ez utóbbiak mást mint tarifügyekben a legnagyobb kedvezést nyújtották volna. Így mindjárt 1892-ben a minimális tarifát egész terjedelmében alkalmazza Franciaországa következő államokra: Belgium, Bulgária, Dánia, Németország, Sandomingo, Görögország, Nagybritánia, Mexico, Németalföld, Ausztria-Magyarország, Perzsia, Oroszország, Svéd-Norvégország, Szerbia, a délamerikai köztársaság, Törökország; 1893 óta Argentína, Columbia, Marocco, Montenegro, Paraguay, Rumánia, Spanyolország és Uruguay.

b) A kettős rendszerű tarifa két állammal Olaszországgal és Svájc czal erős gazdasági harcra vezetett, melyben legalább Svájc részéről határozottan Franciaország volt a legyőzött fél, vagyis a kettős tételű vámtarifa be nem vált.

1. Olaszországgal Franciaország már 1887 óta ellenséges viszonyba jutott, a midőn ugyanis az 1882-ik évi szerződés felmondása után Franciaország újabb tarifaszerződést nem tudott kötni, úgy hogy 1888 márczius 1-én a két állam az általános

vámtarifát, sőt Olaszország a vámtételeknek 50⁰/₀-kal való föleléssel, sokszor Franciaország általános vámtételeinél magasabb vámok alkalmazásával, folytatta a vámháborút. Az akkortájtban mindinkább megerősödött politikai fordulat is támogatta a harczi gazdasági politikát. Olaszország azonban belátta, hogy a gyöngébb fél és 1889 december 25-én megszüntette a differenciális vámokat és csak az általános vámtarifát alkalmazta, Franciaország pedig 1892 óta a maximális tételeket alkalmazta Olaszország ellenében. Így maradt az állapot, míg 1898 november 21-én létre nem jön az új kereskedelmi és vámszerződés, melyben Olaszország a legnagyobb kedvezést biztosítja Franciaországnak s viszont Franciaország a minimális tételeket nyújtja Olaszországnak. A legnagyobb kedvezés azonban ki lett zárva az olasz vám-tarifa selyem és selyemárúk kategóriájára és hasonlóképpen a francia tarifa 27 (selyem) 379, 380 és 381 (selyemfonalak) 459 (selyemszövetek) tételei tekintetében. A selyemnek a szerződésből kizárása abból az okból történt, mivel az olasz szerződéses tételek aránylag sokkal magasabbak, mint a francia minimális tételek s így Franciaország nem talált kellő reciprocitást a selyemvámok lekötésénél.

2. Az egyedüli állam, a mely a francia rendszerrel szemben határozott állást foglalt el, Svájc volt. Franciaország 1892-ben Svájc számára biztosította ugyan a minimális vámtételeket; de Svájc azokat gazdasági érdekeire oly sérelmeseknek tekintette, hogy a legnagyobb kedvezést a maga részéről csak ideiglenesen és azzal a föltétellel nyújtotta, miszerint alkalmas szerződés miatt azonnal a tárgyalások megkezdődjenek és tényleg eredményre is vezessenek. A tárgyalások 1892 július 23-án egy kereskedelmi szerződés megkötésére vezettek. Igaz, a szerződésben tariflekötések nem szerepeltek, de a szerződéssel egyidejűleg kötelezték magukat a francia, illetőleg a svájci kormány, hogy törvényhozásaik által a szerződés jóváhagyása, illetőleg elfogadása alkalmával a minimális tarifa 55 tételét leszállítja, illetőleg a svájci vám-tarifa tételei módosíthatnak. A szerződésnek ezt a szokatlan alakját azért választották, mert a francia kormány nem akarta a francia törvényhozást abba a helyzetbe hozni, hogy más állam kösse meg a vám-tarifa tételeit, hanem egészen önállóan szabályozza azokat.

A szerződés a francia képviselőházban csak 1892 december

havában került tárgyalásra és a francia képviselőház elfogadta ugyan a szerződést, de a kormány által Svájc czal megállapított vámleszállításokat 338 szóval 193 szó ellen elvetette. Erre a svájci szövetségtanács 1892 deczember 27-én kelt rendeletével Franciaország irányában a legnagyobb kedvezés jogát megszüntette, sőt, miután a francia minimális vámtételek sok esetben sokkal magasabbak voltak, mint a svájci általános vámtarifája tételei 1892 deczember 28. rendelettel differentialis vámokat (harci vámokat) léptetett életbe Franciaország ellenében.

A svájci harci vámok 218 tételre nézve emelték a svájci általános vámtarifát. A harci vámok jellemzéseül szolgáljanak a következő példák (a vám az áru métermázsájára szól.)

	szerződéses vám	általános vám	harci vám
gyógyszerek nagyban csomagolva	50.— fr.	45.— fr.	150.— fr.
„ a kiskereskedésre			
csomagolva	100.— „	—	150.— „
keményítő nagyban csomagolva	2.— „	1.25 „	10.— „
„ a kiskereskedésre			
csomagolva	4.— „	2.50 „	10.— „
tükörüveg, fonsortalan	16.— „	14.— „	25.— „
levágott virágok	vm	vm	50.— „
talpbőr	16.— „	16.— „	40.— „
száraz virágok	4.— „	—	40.— „
gépek	4.— „	4.— „	12.— „
kocsi	20.— „	15.— „	60.— „
vassinek	— .60 „	— .60 „	2.— „
friss hus	6.— „	4.50 „	35.— „
friss szőlő	5.— „	2.50 „	16.— „
lágysajt	10.— „	4.— „	25.— „
kemény sajt	6.— „	4.— „	25.— „
czukor, süvegekben	9.— „	—	20.— „
bor	6.— „	3.50 „	25.— „
pezsgő	40.— „	—	80.— „
faolaj	1.— „	—	5.— „
czimlapnak és egyébnek előkészített papiros	30.— „	20.— „	150.— „
sima pamutzövet	45.— „	30—45 „	100.— „
pamutbársony	30—60 „	30—45 „	150.— „

	szerződéses vám	általános vám	harczi vám
lenfonál, szerelve	40.— fr.	— fr.	100.— fr.
tisztaselyem szövet	16.— ”	—	400.— ”
félselyem szövet	100.— ”	40.— ”	250.— ”
gyapjufonál	7.— ”	6.— ”	20.— ”
nyers posztó	30.— ”	25.— ”	100.— ”
nyers fésűsszövet	50.— ”	40.— ”	100.— ”
fehéritett, festett, színnyomatos posztó	100.— ”	55.— ”	250.— ”
fehéritett, festett, színnyomatos fésűsszövet	120.— ”	80.— ”	250.— ”
elasztikus szövet	40.— ”	40.— ”	120.— ”

A vámháboru 1893-tól kezdve 1895 augusztus 16-ig tartott. Hatását a következő adatok világítják meg.

Svájcából Franciaországba vitetett:

1890. évben . . .	123	millió	frank	érték
1891. ” . . .	124	”	”	”
1892. ” . . .	101	”	”	”
1893. ” . . .	73	”	”	”
1894. ” . . .	72	”	”	”

Franciaországból Svájcba vitetett:

1890. évben . . .	207	millió	frank	érték
1891. ” . . .	204	”	”	”
1892. ” . . .	171	”	”	”
1893. ” . . .	103	”	”	”
1894. ” . . .	94·5	”	”	”

A nevezetesebb árucikkek forgalma legjobban mutatja a két országnak, de főképp Franciaországnak érdekveszteségét.

Svájcz behozatala Franciaországból:

	1886	1890	1892	1893	1894
	millió frank				
selyemszövet és nyersselyem . . .	53·6	51·2	23·8	22·4	17·0
gyapju, gyapjufonál és szövet . . .	11·5	11·5	11·5	4·2	3·7
pamut, pamutfonál és szövet . . .	4·7	5·8	4·3	1·3	1·2
lenáru és ruházat	1·9	2·6	2·3	0·5	0·5
divatáru	2·2	2·2	2·0	0·8	0·9
óra, ékszer	5·1	7·7	5·5	2·9	3·5

	1886	1890	1892	1893	1894
	millió frank				
fémek, fémáru, gépek	6·9	17 0	13·8	8·8	8·9
ásványok	1·4	4·1	4·4	2·8	3·5
kőszén	2·8	7·2	6·0	6·4	6·6
agyag-, üveg- és kőáru	1·7	2·3	3·3	1·6	1·8
bőr és bőráru	5·8	5·1	5·1	2·5	2·6
fa és faáru	2·7	4·8	4·2	3 0	2·9
apróáru	3·2	2·2	2 5	1·1	1·2
vegyészeti czikkek	9·6	10·3	8·3	5·6	5·4
képek, könyvek, papiros	2·5	3·4	4·3	3·0	3·3
állatok	12·0	14·8	15·7	8·4	8·2
állati eledelek	6·4	9·5	9·6	8·4	7·9
különféle élelmiszer	3·5	2·5	2·8	1·5	0·6
bor	10·2	10·4	10·0	1·2	1·6
czukor, kávé, kakao	6·2	13·6	7·4	0·4	0·3
gabna és liszt	6·7	8·5	10 0	5·5	5·3
gyümölcs és mezőgazdasági termék	4·3	5·3	4·1	4·3	3·4
állati nyersanyag és hulladék . .	3·5	3·5	2·9	4·1	2·9

Svájcz kivitele Franciaországba:

	1886	1890	1892	1893	1894
	millió frank				
selyemáru	37·4	43·5	35·3	19·4	18·3
pamutfonál és áru	16 8	16·6	12·2	5·6	6·0
gyapjúáru	2·2	3·1	2·0	1·7	1·4
lenáru	0·3	0·7	0·4	0·4	0·6
ruganyos szövet	0·4	0·5	0·2	0·2	0·2
szalma-, divat- és apróáru	2·3	3·1	2·9	2·9	3·4
óra, ékszer, zenélőmű, hangszer .	11·5	8·1	6·0	4·8	4·0
gép	3·2	3·4	4·3	4·5	3·6
fémek és fémáru	1·3	1·4	1·6	1·5	1·3
könyv, kép és papiros	1·3	1·3	1·1	0·8	0·9
csokoládé, czukorsütemény	0·6	1·0	1·1	1·1	1·2
szeszesitalok	2·4	2·4	2·0	1·4	1·2
festékek és vegyészeti czikkek . .	2·7	3·1	2·9	2·4	2·2
szivar és dohány	0·6	0·2	0·3	0·5	0·1
fa és faáru	6·3	4·9	3·9	3·0	3·1
állatok	4·9	3·1	2·2	2·4	2·3
tejtermék	15·8	11·9	12·4	10·2	11·5

	1886	1890	1892	1893	1894
	millió frank				
hus	5·7	5·0	4·2	4·3	4·7
bőrök	2·8	3·4	2·8	3·3	2·3
malomtermék	1·9	2·1	1·2	1·0	0·9

Mikép oszlott meg egyes főbb cikkeknel Svájcznak behozatala más országokra, és mikép nyertek más országok Franciaország rovására, kitünik a következő adatokból.

Svájcz behozatala:

	1890.	1892.	1894.
	é v b e n		
bor Franciaországból	271,132 hl.	245,228 hl.	28,198 hl.
Olaszországból	298,255 „	590,329 „	275,446 „
Spanyolországból	100,370 „	166,473 „	412,347 „
czukor Franciaországból	185,950 q	174,900 q	830 q
Ausztria-Magyarországból	150,940 „	218,100 „	437,030 „
bőr Franciaországból	5,009 „	4,620 „	2,840 „
Amerikai Egyesült- Államok	3,884 „	6,697 „	11,398 „
Németországból	9,161 „	8,616 „	10,806 „
Belgiumból	2,665 „	1,884 „	2,711 „
gyapjuszövet Francia- országból	5,540 „	4,825 „	1,193 „
Németországból	17,150 „	16,550 „	19,853 „
Nagybritániából	6,050 „	5,666 „	7,218 „
vasáru Franciaországból	48,250 „	48,820 „	39,000 „
Németországból	90,870 „	104,700 „	141,760 „
Belgiumból	4,310 „	3,930 „	43,830 „
szappan Franciaországból	21,878 „	24,878 „	17,471 „
Nagybritániából	975 „	1,445 „	6,050 „
papiros és papíráru			
Franciaországból	6,063 „	6,980 „	3,552 „
Németországból	24,000 „	24,370 „	27,870 „

Franciaország tényleg érezte is a csapást, melyet ellene Svájcz a vámháboru erélyes folytatása következtében mért és 1895 június 25-én egy újabb egyezményt kötött Svájcczal, ugyanazon módon, mint 1892. évben, csak hogy az akkor mintegy 55 vámtételnél ígért leszállítások helyett csak 29 tételnél kötelezte magát a kormány a minimális vámtételek leszállítását a francia törvény-

hozás által elhatározatni. Ez alkalommal a francia törvényhozás elfogadta kormánya előterjesztését s így 1895 augusztus 1-vel Svájc a minimális tarifa élvezetébe lépett, miután ez a tarifa a Svájc által követelt 29 tételnél módosított.

A francia törvényhozás tehát ez alkalommal csak úgy járt el, mint bármely más állam, azaz kénytelen volt azon előnyért, hogy Svájcczal békés kereskedelmi viszonyba jöjjön fennálló minimális tarifájában kedvezményeket adni. A különbség csak abban áll, hogy míg rendszerint a tarifális kedvezmények magában a szerződésben nyerne kifejezést, a francia eljárás e kedvezményeket mielőtt a szerződés érvénybe lépett volna autonóm törvényhozási elhatározás által saját minimális tarifájának módosítása útján juttatta érvényre, és a kereskedelmi szerződésnek azon pontja által, mely szerint a lekötött minimáltarifa egyes tételei a megváltoztatás szándékának bejelentése után következő egy év lefolyása alatt meg nem változtathatók világosan kiveszik a francia törvényhozás intézkedési jogát a minimális tarifa tételeinek megváltoztatására és függővé teszik azt a másik szerződő fél beleegyezésétől, illetőleg attól, hogy a szerződéses viszony felbontassék.

c) De még a maximális tarifatételekkel sem érte el Franciaország azt, hogy magasságuk által kényszerítse a külállamokat szerződéses, illetőleg előzékeny bánásmódra. Így midőn legutóbb Braziliával folytatott tárgyalásokat, kénytelen volt a brazilai cikkek vámjait fölemelni; és ekkor 1900 januárban a maximális tarifatételek körül a következő változások tétettek:

kávé	78 frc.-ról	150 frc.-ra
kakao	52 „	100 „
tea	104 „	200 „
fűszerek	104 „	200 „
vanília	208 „	400 „

Oroszország a kettős tételű vámtarifát abból az alkalommal fogadta el, hogy Németországgal szemben ellenséges gazdasági politikát követett. Midőn ugyanis Németország 1892 óta az 1891. évi szerződés alapján az osztrák-magyar monarchiának és más szerződéses államoknak tarifakedvezményeket biztosított, Oroszország e kedvezményeket főképp a gabna és fa számára az osztrák-magyar monarchiával kötött szerződésben kikötött kedvezményeket, a legnagyobb kedvezés jogczimén igénybe akarta venni, s midőn

ezt Németország megtagadta 1893 június 1. császári rendelettel, fennállott vámtarifáját egy újabb maximális tarifával pótolta akkép, hogy a maximális tarifában a rendes tarifa tételeit 30 és 20%-os pótlékokkal nagyobbította; a császári rendeletben egyuttal kijelentették, hogy a maximális tarifa oly államokkal szemben lesz alkalmazandó, melyek Oroszország irányában nem alkalmazzák a legelőnyösebb vámozást.

Miután Németország még ezen császári rendelet után sem nyújtotta az orosz gabna és fa számára a szerződéses vámokat, 1893 augusztus 1-től kezdve a maximális tarifát Németország ellenében tényleg alkalmazta.

Erre Németország Oroszország ellen harci vámokat alkalmaz és pedig Németország az 1893 július 29 iki rendelettel Oroszország ellen a következő vámtételeket rendelte el:

	általános vám	szerződés vám	harci vám
buza q	5.—	3.50	7.50
rozs	5.—	3.50	7.50
zab	4.—	2.80	6.—
pohánka	2.—	2.—	3.—
hüvelyes	2.—	1.50	3.—
köles	1.—	1.—	1.50
árpa	2.25	2.—	3.35
repeze, mák, olajos mag	2.—	2.—	3.—
kukoricza	2.—	1.60	3.—
maláta	4.—	3.60	6.—
ánisz, koriander, kömény	3.—	3.—	4.50
irótoll; tisztított ágytoll	6.—	vm.	9.—
eszerzhéj	0.50	vm.	0.75
épületfa a) nagyjában ácsolt . . . m ³	0.20	0.20	0.30
b) hosszában megdolg.	0.40	0.30	0.60
c) fűrészelt	1.—	0.80	1.50
komló q	20.—	14.—	30.—
finom kaucsukárúk, lágy k. ból.	60.—	—	90.—
árúk valódi drágafémből	600.—	100.—	900.—
len, kender, jutafonál, 8 számig	5.—	4.—	7.50
kötelek	10.—	10.—	15.—
másnemü kötélárúk	24.—	24.—	36.—
vászon, 40 szálíg	12.—	12.—	18.—

	általános szerződéses		harci
	vám	vám	vám
vaj	20.—	16.—	30.—
friss vagy elkészített hus	20.—	17.—	30.—
sózott halak	3.—	—.—	4.50
szárnyas	30.—	12.—	45.—
vad	30.—	20.—	45.—
káviár	150.—	—.—	225.—
sajt	20.—	15.—	30.—
száraz gyümölcs	4.—	3.—	6.—
liszt	10.50	7.50	15.75
dohánylevelek	85.—	—.—	127.50
szivarka	270.—	—.—	405.—
tea	150.—	—.—	100.—
olajsav	4.—	3.—	6.—
zsir és zsiradék	10.—	10.—	15.—
faggyu	2.—	—.—	3.—
kész, áthuzatlan báránybunda	6.—	6.—	9.—
petroleum	6.—	—.—	9.—
ásványi kenőolajok	10.—	—.—	15.—
durva terítők hánceből stb.	3.—	—.—	4.50
tojás	3.—	2.—	4.50
lovak darabja	20.—	10.—	30.—
sertés	6.—	5.—	9.—
durva nemez q	3.—	3.—	4.50

A rendelet azonnal lépett hatályba.

Oroszország folytatja az ellenségeskedést, míg végre az 1894. évben létre nem jön az orosz-német kereskedelmi szerződés.

Oroszország kettős tételű vámtarifája tulajdonképen nem minimális és maximális, hanem a »minimális« tarifa az általános és a maximális a harci tarifa. A minimális tarifa nem arra való, hogy a szerződéses nemzetek számára azt a határt képezze, a meddig Oroszország kedvezményeiben el akar menni; a minimális tarifa ezt a célt már azért sem tűzhetette ki, mert hisz Oroszország vámpolitikájában is autokrata és az orosz csár abszolút intézkedési jogát vámok tekintetében semmi, legkevesebbé egy minimális tarifa nem korlátozza.

Tényleg Oroszország négy szerződésben megváltoztatta, illetőleg lekötötte minimális tarifájának tételeit, és pedig az 1893 június

5/17-én kötött francia szerződésben 29 tételt, az 1893 október 15/23-án kötött szerb szerződésben 1 tételt (száraz szilva), az 1894 január 29 február 10-én kötött német szerződésben 143 vámtételt, az 1895 június 27 július 9-én kötött portugáli szerződésben 3 tételt és az 1897 július 2/14-én kötött bulgár szerződésben 11 tételt.

Oroszország kettős tételű vámtarifája jelenleg következőkép alakul a) minimális és szerződéses tételek, miután a szerződések által mérsékelt vámtételek azonnal minden más a legnagyobb kedvezést élvező államokra is alkalmaztatnak, s így a minimális vámtétel, ha szerződés által leszállítatik, többé nem bír jelentőséggel; b) a minimális tételek azon nemzetek irányában alkalmaztatik, melyek nem élvezik a legnagyobb kedvezést; c) maximális tételek, melyek nem szerződéses országok irányában mint harczi vámok alkalmaztatnak.

Oroszország ezenkívül maximális tarifáját legujabban Észak-Amerika ellenében még fölemelte, miután az amerikai cukorvámok által érdekeiben sértve érezte magát és harczi vámok alkalmazását tartotta szükségesnek.

Az az új vámtarifa, melyet Oroszország 1903 január 16/29-én hirdetett ki, és a mely a német autonom vámtarifa válaszakép készült és a most fennálló kereskedelmi szerződések megszűnésekor fog életbe lépni, szintén kettős tételű, azzal a módosítással, hogy a szárazföldi határon átlépő áruk sok esetben magasabb vám alá esnek, mint a tengeren jövők.

Görögország a kettős vámtarifának egész sajátos rendszerét ismeri. Az általános vámtarifáját négy tarifszerződés által módosította, illetőleg a szerződéses államok javára leszállította. E négy szerződés a következő: Németországgal az 1884 július 7. kötött hajózási és kereskedelmi szerződés; Nagybritanniával az 1886 november 29. hajózási és kereskedelmi szerződés, az 1890 márczius 28. conventio és az 1890 június 16. nyilatkozat; Franciaországgal az 1891 február 20. egyezmény, az 1892 július 20. jegyzékváltás és az 1892 december 16. nyilatkozat; Belgiummal az 1895 május 25. hajózási és kereskedelmi szerződés.

A szerződések által mérsékelt vámokon kívül vannak autonom leszállított vámtételek, és ezeket élvezik a tarifszerződéses államok, a legnagyobb kedvezésben szerződés alapján részesülő államok, végül azok az államok, melyek a görög áruk behozatalát a legnagyobb kedvezésben részesítetik. A kedvező vámok mellett az általános vámtételek is alkalmaztatnak.

A görög vámtarifa tételei közül le van szállítva Franciaország által 7, Belgium által 9, Nagybritánia által 27, és Németország által 60 tétel; autonóm mérsékeltetett 50 vámtétel.

Görögország intencziója a kettős tételű vámtarifa életbeléptekor nem is volt az, hogy szerződések által ne módosítsa tarifáját.

Norvégia 1897 augusztus 7. óta szintén a kettős tételű vámtarifát fogadta el; csak hogy ebben az országban a minimális tarifa az, mely minden nemzet irányában mint általános tarifa alkalmaztatik, és a maximális tarifának az a rendeltetése, hogy harci czélokra szolgáljon, vagyis azon nemzetek ellen alkalmaztassék, melyek Norvégiával szemben kedvezőtlen bánásmódot alkalmaztatnak.

Brazília is 1900 márczius 1-től kezdve kettős tételű vámtarifát honosított meg, még pedig abból a czélból, hogy maximális tételeit azon nemzetek ellen alkalmazza, a melyek brazíliai termékeket, főkép kávé tulságos magas vámokkal illetik.

8. Az új német vámtarifa.

A német kormány 1897 óta a legnagyobb kitartással és szorgalommal dolgozott jövődöbeli vámpolitikájának megállapításán. Az említett év november havában összeállította a gazdasági bizottságot, mely hivatva volt az illetékes birodalmi hatóságot, főkép a birodalmi belügyi és pénzügyi hivatalokat az új vámtörvény és vámtarifa készítésénél támogatni.

Hogy a közvélemény és a vámpolitikával behatóan foglalkozók mindenkép kellően tájékozva legyenek, a német kormány külön authentikus kiadásban kinyomatta az összes kereskedelmi szerződéseket, a melyek 1872 óta azon a birodalom fennállása óta létrejöttek; továbbá azokat a kereskedelmi és hajózási szerződéseket, melyeket egyes német államok még a német egység létrejötte előtt Dánországgal, Svédországgal, Norvégiával, Északamerika egyesült államaival kötöttek és melyek még most is a német birodalom számára érvényesek.

Összeállította és közzétette 24 füzetben Németország kereskedelmi forgalmát 1880—1896. években külön országok szerint; úgy, hogy minden egyes országnak behozatala és kivitele a német birodalommal a német statisztika alapján részletezve minden egyes árucikk és áruosztály szerint ki lesz mutatva.

Az összes országok vámtarifái egyes árucsoportok szerint külön füzetekben és kötetekben összeállítottak és közzététettek.

Szóval minden tekintetben elkészítették azok a segédanyagok, a melyek az összehasonlító vámpolitika gondozása és tanulmányozása céljából szükségesek és kívánatosak.

Végül egy nagy termelési statisztikai fölvétel rendeztetett; több mint 80,000 czég, számos szakegyesület közreműködésével adott ez alkalommal megfelelő adatokat. Sajnos, hogy ez a statisztikai fölvétel részleteiben titkon tartatik és csak a kormány közegei használhatják azt föl. Ebből a nagy fölvételből csak a sommás adatok közöltettek s azok is felette tanuságos képet nyújtanak a német ipar erőteljességéről. Ezen adatok szerint a német ipar 1897. évben előállított és pedig:

a szövőipar	1914.6 millió márka értéket			
a bányaipar:				
kőszén	732.7	"	"	"
barnaszén	78.0	"	"	"
érczek	134.7	"	"	"
só	38.6	"	"	"
a kohászat	326.9	"	"	"
a hengerművek:				
nyerssín	442.5	"	"	"
félgyártmány	144.0	"	"	"
készgyártmány	686.5	"	"	"
vasöntők	317.5	"	"	"
üstkovácsművek	78.1	"	"	"
vasszerkezetek	80.1	"	"	"
gépipar	619.5	"	"	"
locomotivok és locomobilok	62.1	"	"	"
hajógyártás	71.9	"	"	"
vasuti kocsik gyártása	62.7	"	"	"
chemiai ipar	947.9	"	"	"
kaucsuk- és czelluloidipar	79.1	"	"	"
kő- és czementipar	160.5	"	"	"
agyagipar	113.7	"	"	"
üvegipar	115.2	"	"	"
papirosgyártás	279.5	"	"	"
papirosáru-ipar	271.6	"	"	"
bőripar	336.2	"	"	"
dohánygyártás	324.9	"	"	"

Ezek az adatok azokról az iparokról, melyek mint a czukor, szesz, sör, malomipar, továbbá a ruházati ipar oly kiváló jelentőségűek és Németországban is évenként nagy összegű termelést mutatnak ki, nem szólnak. De így is rendkívül gazdag

ipart tüntetnek föl. Ha meggondoljuk, hogy a magyarországi gyári fölvétel, melyet a kereskedelmi miniszterium 1898-ban készítettett az összes gyáripár évi termelési értékét 1366·9 millió koronára teszi, és Németországban az egy fonó-szövőipar másfélszeres értékkel szerepel: láthatjuk a német szövőipar hatalmas voltát.

Ezen előkészületek és a statisztikai adatok roppant kedvező képe mellett valóban feltűnő az a jelenség, mely a legujabb német vámpolitika alakulásával érvényre jut. A vezérfonál, mely ezen politikában szerepel az, hogy a Caprivi-féle kereskedelmi politika a német birodalom gazdasági fejlődésére nézve nem volt előnyös és hogy ép ez okból más irányt kell követni.

Pedig maga a német kormány abban az indokolásban, a melyet a német vámtarifa előterjesztésekor benyújtott e korszakról így szól:

„Ezek a táblázatok (a külfölddel való forgalmi adatok, a termelési és ipari fölvétel adatai) összképét adják a gazdasági fejlődés örvendetes lendületének. A gazdasági munka hozadéka nagyban és egészben növekedett, habár egyes bizonyára nagyon fontos foglalkozási ágaknál jelesül a mezőgazdaságnál csökkent is. A Németország békés viszonylataiban távoltartott háborgatások az ipar és kereskedésben a vállalozási szellem lendületét engedték meg, melynek következményei az összességre nézve nyereségesek voltak. A vámvédelem mellett megerősödve az ipar a kereskedelmi áruk szállítását nagyban növeszthette és így a munkásnéposztálynak állandó foglalkozást és jövedelmet nyújthatott. Az áruforgalommal gyarapodott a vasutak és a viziutak forgalma; a kereskedelmi tengeri hajók száma nagy és állandó gyarapodást mutat és a fuvardíjak, melyeket a külföld számára való forgalomban szerez, gazdag jövedelmi forrást képeznek. Ép így gyarapodott a német tőkének a külföldi vállalatokban való részvétele. A tengerentúli kivándorlás lényegesen megesappant. Az emelkedő népjólét hatása az, hogy a század fordulatakor a széles néprétegek s főképp a munkásosztály létföltételeiben és háztartásában nevezetes haladással találkozunk. A munkásosztály a szociálpolitikai téren terjedelmes és sehol még el nem ért gondoskodásban részesül. Az életfentartás részleteinek javulása jelentkezik a jövedelmi adó megállapításánál azáltal, hogy a középadóosztályok mindinkább nagyobb részt foglalnak el az összes adózók közt; a javulás kitűnik a takaréktárak betéteinek gyarapodásából, a takarékbetétek átlagos

nagyságának emelkedéséből, az életbiztosításoknak személy és biztosítási összegük tekintetében mutatkozó emelkedéséből, valamint jobb élelmiszerek használatának nagyobbodásából. Pedig egyenlő területen nagyobb lakosszám és sűrűbb lélekszám volt élelmezendő.

A ki így vázolja a német gazdasági állapotokat, az valóban nem mondhatja, hogy a Caprivi vámpolitikája rossz és hogy Németország gazdasága más irányt követel, mert még az utalás arra, hogy a német mezőgazdaság hanyatlik, csak annyiban való, hogy a mezőgazdasággal foglalkozók száma kisebbedett, de maga a mezőgazdaság korántsem csökkent. Így a bevetett szántóföld területe 1891. és 1898. években rosnál 5.479,000 hektárról 5.945,000 hektárra, búzánál 1.885,000 hektárról 1.969,000 hektárra és burgonyánál 2.922,000 hektárról 3.080,000 hektárra emelkedett.

A kereskedelmi forgalom a mondott időszakban szintén igen kedvezően fejlődött. Ugyanis 1890-től 1900-ig a behozatal 4403 millió márkáról 6043 millió márkára, tehát 37%-kal; a kivitel pedig 3339 millió márkáról 4752 millióra, tehát 42%-kal emelkedett. A nyersanyagok behozatala 1767 millió márkáról 2803 millióra, tehát 58%-kal; és az iparcikkek kivitele 2147 millió márkáról 2982 millióra, tehát 38%-kal emelkedett.

És ilyen lendületnél czélszerűnek találták egy oly autonóm vámtarifát alkotni, mely a szerződéses vámpolitika fejlődésére nem alkalmas, hanem a szerződések kötését határozottan megnehezíti.

Már 1900 február havában közzétette a birodalmi pénzügyi hivatal a jövőbeli vámtarifa szövegét (Eine neue Anordnung des deutschen Zolltarifs). Ez a leendő vámtarifa szövege vámdíjak nélkül, tehát tisztán az áruk megnevezése volt. De már ezen szöveg berendezése és egész osztályzatából ki kellett venni, hogy az eddigi német vámoknál sokkal magasabbak vannak tervbe véve és hogy a német kereskedelmi politika határozottan a védelemben sokkal messzebbmenő leend, mint az eddigi lehetett.

Ez az aggodalom valóban bizonyult, midőn 1901 július havában egy elkövetett indiszkréczió következtében a német kormány tényleg közrebocsátotta az új tarifának tervezetét. Magas vámok mezőgazdasági terményekre, és megszaporitott számú vámtételek; hasonlóképp magasabb vámokkal, ipari cikkekre nézve. Az egyedüli kellemetes meglepetés e tervezetnél az volt, hogy a német kormány a kettőstételű tarifarendszert nem fogadta el s így e részben az agrárköveteléseket figyelembe nem vette.

A tarifa megjelenése után a német sajtó és szakirodalom egész lázba jött. Németország legelső közigazdái közöttük Schäffle, Wagner, Dietzel, Conrad, Lotz stb. jól átgondolt dolgozatokkal és véleményekkel gazdagították a vámpolitikai irodalmat és vagy a kormánytervezet mellett, majd igen sok esetben ellene nyilatkoztak. Az a sok agitáció, mely időközben a javaslat ellen folyamatba tétetett, nem igen használt.

A kormány vámtarifa tervezetét a német parlament nemcsak elfogadta, hanem a konzervatív pártoknak sikerült is a kormány határozott és erélyes felszólalása ellenére számos vámtételt — főképp mezőgazdasági cikkekre — még fölemelni. A heves küzdelem, mely a parlamentben folyt; az obstrukció, mely a vámügyi bizottságban épp úgy, mint a birodalmi gyűlésben mindent megmozgatott, hogy a vámtarifa törvénynyé ne váljék és az obstrukció nyers erőszakoskodásával törekedett gátat vetni az erős kisebbség leküzdése ellen, hiábavaló volt, mert a többség a nyers erővel szemben hasonlóképp nyers erőt alkalmazott és az obstrukció parlamentellenes viselkedését parlamentellenes határozatokkal döntötte le és semmisítette meg.

Nem érdektelen ezt a parlamenti küzdelmet legalább külső részleteiben futólag vázolni. A német vámtarifa, melyet a közgazdasági bizottság (wirtschaftlicher Ausschuss) 3 év és 7 hónapon át szorgalmas dologban készített, a kormány által 1901 november 10-én terjesztetett a birodalmi gyűlés elé, a birodalmi gyűlés december 2—12-ig kilencz hosszú ülésben tárgyalta azt első olvasásban és kiadta egy 28 tagból álló bizottságnak átvizsgálás és véleményezés végett. Ez a bizottság december 12-én megalakult és érdemleges tárgyalásait 1902 január 9-én kezdte meg. A bizottságban az egyes pártok következőképp voltak képviselve: 4 konzervatív, 2 szabadkonzervatív, 8 cenztrumpárti, 4 nemzeti szabadelvű, 1 a szabadelvű egyesültek közül, 3 szabadelvű német néppárti, 1 lengyel, 1 antiszemita és 4 szocziáldemokrata. A vámbizottság két olvasásban 112 ülésben tárgyalta a törvényjavaslatot, nem kevesebb mint 2176 beszédet tartottak, miből a bizottságban folyt obstrukció jelentősége kivehető. Az agráriusok a kormánnyal szemben kiereszkolták a gabnavámok minimális vámjainak emelését és az állatok vámjainak lényegesen magasabb tételeit, végül azt, hogy a törvény legkésőbbben 1905 január 1-jével életbe lépjen. A vámbizottság működéséről írásos jelentést tett a) magáról

a törvényről; b) a vámtarifa 777—843. tételeiről, mely a vas és vasárukról szól; c) a vámtarifa többi 37 szakaszairól 22 előadót jelölt meg, a kik a bizottság eljárásaiól szóval lettek volna hivatva jelentést tenni; d) végül a kérvényeket illetőleg szintén külön előadó tesz jelentést. A tarifa-törvényjavaslat 2 ik olvasása a birodalmi gyűlésen október 16-án kezdődött. Miután a vámtarifa ellenzői magában a birodalmi gyűlésen is obstrukció által akarták gátolni azt, hogy az törvénynyé váljék s e részben annál könnyebb lehetett eljárásuk, mert 900 tételnél több kínálkozott külön tárgyalásra és szavazásra: nagy volt a félelem a kormány körében épp úgy, mint a tarifa és az új vámpolitika által érdekelt agráriusoknál, hogy az obstrukció valamikép ne diadalmaskodjék. Ez okból Kardorff november 27-én a házszabályoknak oly értelmezését hozta javaslatba, mely szerint a vámtarifa, mint a törvényjavaslat melléklete egyszeri tárgyalás és szavazás tárgyát képezi, vagyis nem tárgyalatik vámtételenként. Ezt a javaslatot a gyűlés heves és több napokon át tartó vita után december 2-án fogadja el s vele az obstrukció hatalmas eszköztől fosztatott meg. A midőn pedig még ezután is a napirendhez való fölszólalások által gátolták a tárgyalás rendes menetét, Gröber, Bassermann és társai december 4-én beadott javaslatára a ház elhatározta, hogy a házrendhez való szólásra az elnök szabad belátása szerint adja meg a jogot, és hogy az ebbeli jog is csak legfőlebb 5 percnyi szólásra szolgál. Így lefegyverkeztetve a kisebbséget, végre 38 ülésen át folytatott tárgyalás után december 14-én szavaztatott meg 3-ik olvasásban is a törvény, még pedig 202 szavazattal 100 szavazat ellenében (90 távollevő).

A kormány, habár sokban kénytelen is volt az agráriusok követeléseinek engedni, miután nélkülük a tarifa törvényé soha sem válhatott volna, egyben még sem engedett, s ez a törvény életbeléptetésének időpontja. Az agráriusok még a vámbizottságban keresztül vitték azt, hogy a törvény életbeléptetésére legkésőbbi időpontul 1905 január 1. vétetett fel; a kormány kívánságának megfelelően a birodalmi gyűlés a kormányra bizta az életbeléptetés határnapjának elrendelését. A kormány ezt az időpontot csak akkor akarja megállapítani, ha az ezen tarifa alapján tervbe vett kereskedelmi szerződések sorsa iránt tájékozva leend.

A német kormány ugyanis — vámpolitikájának elzárkozó jellege mellett is — azzal a feltett szándékkal van, hogy továbbra

is szerződéses kereskedelmi politikát követ. Ezt ismételten kijelentette a vámtarifa tárgyalása alkalmával a birodalmi gyűlésben, és az agráriusok tulzó követeléseivel szemben több ízben utalt arra, hogy az efféle kívánságok a szerződési tárgyalásokat lehetetlenné tehetik. Magában a tarifjavaslathoz mellékelte indokolásban is a kormány határozottan a szerződéses politikának szükséges voltára utal, és a vámpolitikai autonomia ellen nyilatkozik.

»A vámpolitikai önállóság lehetővé teszi ugyan a belföldi piac feletti uralmat, és azt, hogy az egyes foglalkozási ágak üzleti helyzete szerint netán szükségessé mutató intézkedések azonnal elrendelhetők, de a kivitelünk számára fontos országok hasonló magatartása esetén kiviteli iparaink továbbfejlesztését kétségessé tenné és így az említett előny nagyon is ellensúlyoztatnék. Németország számára a hosszabb időre szóló tarifszerződések eddigi politikája mindenestre előnyösebb. Fontos külföldi kelendőségi piacoknak biztosítása által a közönségnek sokkal nagyobb előnyöket nyújt, ha az új vámtarifa javított elrendezése alapján a vámmegkötések és vámmérséklések helyesen megválasztatnak és óvatosan meghatározatnak.«

Vajjon ehhez a jó szándékhoz éppen a német új vámtarifa alkalmas eszköz e, ez legalább is kétségbevonható. Hogy a szerződési tárgyalások előtt az általános vámtarifa revíziója kívánatos, az a technikai eljárások és az áruforgalom gyors fejlődésénél nem tagadható. Hogy egy ilyen revízió alkalmával magasabb vámok fölvétele a szerződési tárgyalásoknál elérendő engedmények fejében teendő leszállítások czéljából megokolt, hasonlóképp nem szenved kétséget: ámde az új német vámtarifa jellege messze túlhaladja ezeket a tárgyalási fegyverekül szolgáló célokat.

A német új vámtarifa határozottan magas védekező természetű. Ez már abból is kivehető, hogy sokkal nagyobb számú vámtételeket tartalmaz, mint a mennyi az eddigi vámtarifában foglaltatik. Már pedig minél jobban megoszlik a vámtarifa tételeiben, minél jobban részletezi az egyes árukat, annál jobban igyekszik az árukat értékeik szerint vámozni és így annál alkalmasabb a védekezés czéljára. Az eddigi általános német vámtarifa valamennyi árut 387 vámtételbe foglalja; az új vámtarifa 1446 vámtételt tartalmaz, tehát majdnem háromszor jobban tagozott. Mig a mostani vámtarifa a pamutárukat 6 vámtételben vámozza, az új 48 tételben végzi azt. A vas és vasárúk most 15, jövőben 118,

a selyemárúk most 4, jövőben 22, a gyapjuárúk most 10, jövőre 18 vámtétel alá foglaltatnak.

Az új német vámtarifának fő jellege, hogy a mezőgazdasági czikkeket igen magas vámok alá veti. A fő gabnafajok ezenkívül még minimális vámokkal vannak megvédve, azaz a törvény állapítja meg, hogy a gabnavámok szerződések által a meghatározottaknál kisebb vámokkal meg nem köthetők. Ezek a minimális vámok pedig magasabbak, mint azok a szerződéses vámok, melyek által lehetővé vált a nemzetközi vámautonómiát megtörni és a Caprivi-féle kereskedelmi szerződéseket megkötni.

A minimálisvámok rozsnál 5.5 márka (a 3.5 m. szerződéses vámmal szemben), buzánál 6 m. (3.5 m.), sörárpánál 5.5 m. (2 m.) és zabnál 5.5 m. (2.8 m.) Egyéb mezőgazdasági termények, az erdőtermények, főképp a fa és az állatok s állati termények vámjai mind fölemeltettek. Így például a babnál 1.5 márkáról 4 márkára, komlónál 14 ról 40-re, szőlőnél vámentesség helyett 15 m., almánál vámentesség helyett 6 m., kajszinbaraczknál vámentesség helyett 8 m., földi epernél vámentesség helyett 15 m., a lovak 10 márkás vámja a ló értéke szerint 90, 180 és 360 márkára emeltetett. Szarvasmarha eddig darabjával 20 márka vámot fizetett, jövőre az élő súly métermázsája után 18 márkát, tehát 4 métermázsát véve átlagban darabja 72 márkát fizet.

De az iparczikkék vámjai is emelkednek, így gyapjuból való butorszövetek eddig minőség szerint 135, 150 és 220 márka vám alá estek, jövőre pedig 175 és 250 márkát fizetnek. Egész selyem szövetek a mostani 600 márka helyett 900 és 1200 márkát, fél-selyem árúk 450 márka helyett 500 és 600 márkát fizetnek stb.

Ezekből a példákból kivehető, hogy a német vámtarifa minden tekintetben magas védővámokat tartalmaz. Különösen kellemetlenül hatott ez a tarifa azokban az országokban, melyek első sorban mező- és erdőgazdasági terményeket visznek ki Németországba, tehát első sorban Oroszországra, az osztrák-magyar monarchiára, az amerikai Egyesült-Államokra. A szerződéses politikára való kilátás — melyről a német kormány mindig oly nagy hangon szolt — ezzel a tarifával nagyon is meggyöngült. Ha Németország, a mikor 1891. évben a tarifszerződések szükségességét belátta, ilyen szerződéseket csak a gabnavámok és a mező- és erdőgazdasági termények akkori vámjának mérséklése utján volt képes megkötni: hogyan gondolja most a szerződéses

politikát előmozdítani, ha most elhagyja azt az alapot, melyen létrejöttek a szerződések és hogyan akar magas, sőt részben előre megkötött vámokkal kedvező szerződéseket létrehozni?

9. Az új svájci vámtarifa.

Németország példája a vámtarifa fölemelésében csakhamar utánczókra talált. Azok az országok, a melyek eddig Németországgal tarifaszerződéseket kötöttek és a melyek ezentul is a szerződéses politika hívei maradni akartak, most már hasonlóképp felszerelkeztek, hogy a megkezdendő szerződési tárgyalásoknál a maguk részéről is a némethez érdemben hasonló vámtarifa felett rendelkezzenek.

Legelőbb is elkészült Svájc új vámtarifájával; az 1902 október 2-án a szenátus által elfogadott vámtarifa, melyet hasonlóképp az agrár-irányzat jellemez, a népreferendum tárgyát is képezte. A referendum 1903 márczius 15-én ment végbe és ekkor 550.000 szavazat volt a tarifa mellett, és csak 103,991 szavazat nyilatkozott ellene.

Ez a tarifa is ép úgy, mint a német, az eddig érvényes általános vámtarifával szemben a nagyobb elzárkózás, illetőleg a hazai munka nagyobb védelmezése elvén nyugszik. Ép úgy, mint Németországban, itt is nagyobb részletezések által több vámtétel honosított meg. Mig az 1891. évi tarifa 476 vámtételt foglal magában, az új vámtarifa 1164 tételre oszlik.

A tarifa jellemzésére szolgáljanak a következő példák:

	1891. évi vámtarifa	szerződéses vám	1902. évi új vámtarifa
szőlő borsajtolásra . . mmázsa	5	3.—	25 fr.
száraz szőlő	15	3.—	50 "
friss hus	6	4.05	17 "
füstölt, szárított hus	8	6.—	20 "
élő baromfi	6	4.—	15 "
leölt baromfi	12	6.—	20 "
tojás	4	1.—	5 "
friss vaj	8	7.—	15 "
bor, hordóban	6	3.05	20 "
ló darabja	3	3.—	10 "
szarvasmarha	30	15.—	50 "
sertés	10	10.—	20 "

	1891. évi vámtarifa	szerződéses vám	1902. évi új vámtarifa
pamutáru, nyers . . . mmázsa	10	10.—	30 fr.
„ festve . . . „	45	40.—	70 „
„ színnyomatos . . . „	45	40.—	80 „
egész selyemáru . . . „	16	16.—	150 „
selyemszalag „	100	100.—	300 „
gyapjúáru „	30	25.—	80 „
fésűs gyapjúáru . . . „	50	40.—	90 „

10. Oroszország vámpolitikai védekezése.

Oroszország, melynek mezőgazdasági érdekeit a német vám-tarifa leginkább érinti, már 1903 január 13/26-án új vám-tarifát bocsátott ki. Ebben a tarifában az eddigi minimális vám-tarifa legtöbb tétele majdnem 50%-kal fölemeltetik és ezenfelül a legtöbb iparcikkre, mely a német kivitelnél érdekelve van, oly különbözeti vámok lépnek életbe, melyek a szárazföldi határon való behozatalnál magasabbak, mint a tengeren való behozatalnál, tehát határozottan a német vámpolitika megtörését czélozzák. Oroszország így fegyvert kovácsolt magának a szárazföldi szomszédjai első sorban Németország és másodsorban az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája ellenében. Ha Németország sérti Oroszország érdekeit magas agrárvámok által, Oroszország hasonlóképp sérti Németország érdekeit nemcsak a magasabb iparvámok által, hanem főképp azáltal, hogy Németország rendes forgalmi útjain, a szárazföldi határokon, magasabb vámokat szed, mint a Németországgal versenyző angol és francia cikkekétől, melyek rendszerint tengeren jutnak Oroszországba.

Az új orosz vám-tarifa természetesen csak a most érvényes szerződések lejártakor fog életbelépni. Jellemét és természetét a következő példákból lehet megítélni (a vámtételek 100 kilogram és koronára vannak átszámítva):

	Eddigi vám	Szerződéses vám	Új vámtarifa	A tengeren
maláta	4.65	4.65	6.95	—
keményítő . .	32.55	26.74	32.45	—
friss gyümölcs .	27.40	13.94	27.30	—
szőlő	28.64	28.64	55.15	—
bor, hordóban .	89.04	89.04	138.77	—

	Eddigi vám	Szerződéses vám	Uj vámtarifa	A tengeren
pamutfonál . .	97.68—255.86	—	126.62—374.64	—
kenderfonál . .	139.54	—	136.25—200.86	—
gyapjufonál . .	208.92	197.71	208.19	—
gyapjuáru . .	1115.57	981.07	1705.68	1320.94
szén	0.45—0.54	— .23	— .92	— .46
öntött vas . .	6.97—8.13	6.97	8.12	6.95
nyers vas . .	13.94	11.63	16.68	13.90
aczel	13.94	11.63	16.68	13.90
pléháru . . .	69.78	51.66	88.83	77.27
rézáru	111.63	100.47	167.86	139.09
gépek	39.54	32.84	68.26	36.96

11. Az osztrák-magyar autonom vámtarifa tervezete.

Az osztrák-magyar monarchiában is revízió alá került az 1887. évi vámtarifa. A revízió oka ugyan nem a német vámtarifának újjáalakítása volt, hanem az 1896. év végén lejárandó vámszövetségnek Ausztriával való megújítása közeledtével Magyarországon a közvélemény a vámtarifa átdolgozását abból a czélból követelte, hogy a vámok a magyar mezőgazdaságnak nagyobb védelmet nyujtsanak.

A magyar agráriusok törekvése erős támogatást talált az osztrák agráriusoknál. Hogy a mezőgazdasági védelem követelésekor az osztrák iparosok is nagyobb védővámok után áhítottak, s hogy az agráriusok a hazai munka védelmének jelszava mellett ezt nem ellenezték; azt az agrártörekvésű országok hasonló mozgalmainak lefolyása után az osztrák-magyar monarchiában is természetesnek fogjuk találni.

Magyarországon, a hol oly sokáig a szabadkereskedés zászlaja alatt állott a kereskedelmi politika, akkor a midőn a mezőgazdasági vám védelmét tüzte jelszavává, az ipar, s így természetesen első sorban az osztrák ipar nagyobb védelmi követelései ellen erős ellenzést nem fejthettek ki.

Az iparvámok emelését a vámtarifa revíziója alkalmából három okból kellett megengedni.

Először: ha a mezőgazdasági cikkek magasabb vámok alá esnek — és ez Magyarországon általános óhaj volt, akkor termé-

szetes, hogy a magasabb vámok drágító hatását leginkább az iparosok — még pedig az osztrák iparosok — érzik meg; közös vámterületen tehát, a hol a magyar mezőgazdasággal szemben az osztrák ipar érdeke áll, a viszonyosság megköveteli, hogy az osztrák iparczikkek is ha az osztrák ipar drágábban fizeti a magyar mezőgazdasági czikkeket, Magyarországon jobb árakon vásároltassanak. Az osztrák iparos csak úgy szavazza meg az agrárvámokat és csak akkor adja meg drágább árát a mezőgazdasági terményeknek, ha viszont az ő gyári czikkei számára biztosabb az osztrák-magyar vámterület piacza, s ha magasabb vámok útján jobb árban tudja eladni saját gyártmányait. Az osztrák magasabb árban megfizeti ugyan a mezőgazdasági czikkeket, ha saját gyártmányainak magasabb árában megkapja a pénzt a magasabb terményárak megfizetéséhez vagy legalább a magasabb vámok által jobban biztosított belső piacon versenynélküli piachoz jutnak.

A második ok, a miért az iparvámok fölemelése bekövetkezett az agráriusok magatartása. Az agráriusok általában s így a magyar agráriusok is vámpolitikájukban a magas iparvámokat sohasem elleneztek és az emelés megokoltságát revízió alkalmával elismerték. Főtörekvésük a mezőgazdasági termelés biztos védelme, tehát magas agrárvámok elérése; ebbeli törekvésüket azzal okolják meg, hogy nemzeti föladat a saját piacot a saját termelésnek biztosítani; a hazai munka az országban találjon biztos kelendőséget. Ezt az elvi álláspontot meg nem tagadták az iparral, s így az osztrák iparral szemben sem. A hazai ipar s így az osztrák-magyar vámterületen az osztrák ipar is találjon biztos piacot az osztrák magyar vámterületen; ha pedig ez csak magasabb vámok útján lehetséges, akkor az agrárius szívesen beleegyezik az iparczikkek vámjainak fölemelésébe, még pedig annál is inkább, mert így az osztrák iparosokban is szövetségest nyer a saját agrárvámjainak keresztülvitelére.

A harmadik ok, mely az iparczikkek vámjainak emelésére vezetett a revízió alkalmából az az általános védővamos szellem, mely újabb időben legtöbb országban uralkodik.

Ha tehát a revíziónál az általános vámemelés volt irányadó, ez az irányzat még nagyobb táplálékot nyert akkor, a midőn a vámrevízió folyamata közepettében a német vámtarifa jutott nyilvánosságra; a két kormány közt a revízió tárgyában folyó tárgyalások ekkor azonnal félbeszakítottak és a német vámtarifa

tanulmányozása alapján most már a revízió abba az irányba is tereltetett, hogy a bekövetkezendő szerződési tárgyalásoknál legyen elegendő anyag a kölcsönös alkudozásokra, s különösen, hogy a szerint a mint a német vámtarifa súlyosan érinti a magyar és osztrák iparcikkek kivitelét, hasonló védekező vagy támadó vámtételek sujtásák az osztrák magyar vámtarifában a német cikkekét is.

Az autonóm osztrák magyar vámtarifát a kormányok 1904 elején terjesztették be a törvényhozó testületeknek. Eddig a magyar képviselőház közgazdasági bizottsága minden változtatás nélkül elfogadta azt, habár még jelentését a Ház elé nem terjesztette. Az osztrák képviselőház vámügyi bizottsága csak első olvasásban tárgyalta azt, és számos vámtételt egy második olvasás számára tartott fenn; ez a második olvasás mindeddig még függőben van. Szóval a vámtarifának alkotmányos tárgyalása egyelőre megakadt. Daczára ennek a folyamatban levő szerződési tárgyalásokat a kormány az előterjesztett vámtarifajavaslat alapján kezdte meg és folytatja. Az efféle eljárások a nemzetközi tárgyalásoknál nem szokatlanok. Így 1876-ban Olaszország kereskedelmi szerződések tárgyalásánál szintén egy még nem is közzétett kormánytervezet alapján tárgyalt; sőt az osztrák-magyar monarchia 1877-ben Németországgal hasonlóképp egy autonóm tarifatervezetet nyújtott tárgyalási alapul, és egyetlen szerződőfél sem ütközött meg az efféle eljárásban.

Az új osztrák-magyar autonóm vámtarifa határozottan magas védővámokkal bir, és méltó válasz a német autonóm vámtarifára. Ha a német államférfiak meglehetősen prohibitív vámtarifájukkal kereskedelmi szerződéseket akarnak kötni és azt hiszik, hogy ez a vámtarifa alkalmas fegyver hosszú idejű szerződések megkötésére: úgy az osztrák-magyar vámterület részéről megkapták az egyenlő ellenfegyvert, a melylyel most már a kölcsönös engedmények és alkudozások harcát meg kell állaniok.

Az új osztrák-magyar autonóm tarifa szintén nagyon tagozott. Míg a mostani általános vámtarifa 559 vámtételt tartalmaz, az új 1386 tételre oszlik. Vas és vasárukra 59 helyett 193, fonó és szövőárukra 96 helyett 240 tétel van az új vámtarifában.

Épp úgy mint a német vámtarifa törvény a gabnára minimális tételeket szab meg, így találkozunk az új osztrák-magyar vámtarifában hasonló minimális vámokra; így buzánál 6.30, rozsnál 5.80, árpánál 2.80, zabnál 4.80, és még kukoriczánál is (melyre

a német vámtarifa nem ismer minimális vámot) 2.80 korona a legkisebb vám, melyet esetleges szerződéseknél megkötni szabad.

Más czikkekre nézve is követte az új osztrák-magyar vám-tarifa a német tarifa rendszerét, és lehetőleg emelte mindenütt a vámokat, a mint az a következő példázgató összeállításból kitünik:

		Az 1887. évi általános vám- tarifa vámjai	Szerző- dékes vámok	Az új vám- tarifajavaslat vámjai
hüvelyes	mm.	2.38	2.38	4.50 K
liszt	"	8.93	2.38	15 "
friss szőlő	"	23.81	4.76	40 "
finom asztali gyümölcs	"	vámmentes	vm.	20 "
finom főzelék	"	11.90	vm.	20 "
heremag	"	1.19	vm.	10—30 "
levágott friss virág	"	11.90	vm.	50 "
ökör	darabja	35.71	9.52—30.35	60 "
sertés	"	7.14	3.57	22 "
tojás	mm.	3.57	vm.	8 "
vaj	"	23.81	vm.	35 "
bor hordóban	"	47.62	7.62—23.81	60 "
pamutáru 5-nél több szinnel nyomatott:				
a) közönséges sima	"	166.67	142.86	180 "
b) " mustrás	"	190.48	166.67	200 "
c) sűrű, sima	"	214.29	190.48	230 "
d) " mustrás	"	214.29	190.48	235 "
pamut szőttesáru:				
a) végekben, nyers	"	214.29	178.57	220 "
b) " festve	"	214.29	178.57	240 "
c) harisnya	"	214.29	178.57	220—285 "
d) keztyü	"	214.29	178.57	300—400 "
selyemszalag	"	1190.48	952.38	1250—1350 "
selyem kötveszött	"	1190.48	952.38	1300—1400 "
vasszerszám	"	23.81	23.81	33—48 "
vasráspoly	"	{ 23.81	23.81	30 "
		{ 47.62	47.62	60—75 "
lombfűrész	"	{ 47.62	47.62	150 "
		{ 59.52	59.52	

	Az 1887. évi általános vám- tarifa vámjai	Szerző- dékes vámok	Az új vám- tarifajavaslat vámjai
másféle fűrész	{ 47.62 59.52	47.62 59.52	60 K
lakat és kulcs	{ 23.81 59.52	23.81 59.52	38 „ 50—65 „
késművesáru	{ 47.62 59.52 119.05	35.71 47.62 107.14	36—55 „ 150 „ 175 „
gőzgép	{ 20.24	11.90	20—22 „
gépek	20.24	17.86	26—32—40 „ 24—28—30 „

Erről a vámtarifáról mondja a romániai kormány az új romániai vámtarifához benyújtott megokolásában, hogy az a legvédővamosabb tarifa, mely az osztrák-magyar monarchiában érvényben állott és folytatólag mondja „habár ez a tarifa kivált a határszomszédos országok s így Románia ellenében készült, el kell ismerni, hogy az előbbi tarifákhoz képest, sokkal jelentősebb közgazdasági mű. Védelmi szempontból az osztrák-magyar új vámtarifa közvetlenül az orosz mögé sorakozik“.

12. Az új román vámtarifa.

A többi államok is előkészülnek az új vámpolitikai hadjáratra. Olaszország már régebben átdolgozta tarifáját és elég magas és tagozott tarifával bir, úgy, hogy ezuttal nem volt szükséges újabb átdolgozásra.

Egészen másképp áll a dolog Romániában. Ebben az országban régóta nagy a törekvés a saját ipar megteremtésére és az a politikai ellentét, mely főképp Magyarországgal szemben érvényesül a vámtarifának elzárkózási irányban történt folytonos átdolgozását vonta maga után. Hogy Németország és az osztrák-magyar monarchia új vámtarifákat készítettek, ez ösztönözte Romániát is új tarifa megteremtésére, melyet a törvényhozás 1904 tavaszán el is fogadott. Ez a tarifa minden tekintetben elzárkózási irányzattal bir; mert ha sok nyers és félanyagnál leszállításokkal találkozunk is, tagozatára és tételeire nézve az új tarifa határozottan nagyobb védelmi jelentőséggel bir.

Igy az eddigi vámtarifa tartalmazott 576 vámtételt 854 vámdijjal, az új tartalmaz 623 tételt, de 2834 különvámmal. Az egyes áruosztálynál a tételek és vámok szaporodása a következő példákból tűnik ki; vámok száma:

	Eddig	Jövőben
gyapjufonalaknál	2	6
gyapjuáruknál	11	25
pamutfonalaknál	2	51
pamutáruknál	7	40
lenfonalaknál	2	20
lenáruknál	10	27
vas és vasárúknál	36	111

A vámok emelésének mérvére nézve szolgáljanak a következő összehasonlitások:

	eddig métermázsa	jövőben frc
talpbőr	100	120
más bőr (nagy állat)	100	150
borjubőr	120	140
keztyübőr	150	200
lószerszám	160	200
nyereg, ostor	160	250
czipő közönséges bőrből	400	500
» finom bőrből	500	650
» posztóból	500	650
» selyemből	500	800
gyapjuáru méterje 800 gr.nál több	100	130
» » 6—800 grammos	100—120	210
» » 4—600 » 	120—135	260
» » 2—400 » 	135	320
» » 200 gr.-nál kevesebb	135	380
NB. a 7 méternél kevesebb behozatalnál a 3-szoros vám jár;		
szőnyeg, ha méterje 3 kg.-nál nehezebb	60—80	120
» » 3 kg.-nál könnyebb	60—80	200
gyapjubőrszött keztyü	250	400
maláta	vámmentes	25
lenfonál nyers állapotban	14	25 35 45 60
pamutfonál nyers állapotban	12	35 44 55 65
		100 150 200

	eddig métermázsa	jövöben frc
vászon 32 szálíg	70	100
32 szálnál több	70	110
lenáru 24 szálíg	85	120
24—40 szálás	85	140
40—60 szálás	85	160
60 szálnál több	85	200
pamutáru a) 130 grammos méterje		
50 szálíg	50	75
51—80 szálás	50	100
80 szálnál több	50	125
b) 130—100 grammos		
50 szálíg	50	90
51—80 szálás	50	105
80 szálnál több	50	175
c) 100—70 grammos		
50 szálíg	50	100
51—80 szálás	50	130
80 szálnál több	50	200
d) 70 gr. nál kisebb súlyu		
50 szálíg	160	125
51—80 szálás	160	150
80 szálnál több	160	250
nyersvas	vámmentes	1·5—3
hengerelt vas	vámmentes	5
vassinek	vámmentes	5
formásvas	3	7
vaspléh	2	7 8·5 12
öntött vasáru	3	4 7
srófok	6	18 26 36 50
drótszövet	5	20—30
szög	6	15 18 24
eke, borona stb.	vámmentes	8
mezőgazdasági gépek	vámmentes	30
másféle gépek	12	12 14 16 22
dynamogépek	12	30 40 50

13. Az új szerb vámtarifa.

Szerbia 1904 márczius 30/17. törvényével hirdetett új vámtarifát, szintén határozottan elzárkózási szándékkal és ugyancsak a nyugati államok példájára erős tagozattal. Mig ugyanis az eddigi vámtarifa 407 tételében 414 vámot szabott meg, az új tarifa 670 tételben 1385 vámot tartalmaz. Jellemzéseül szolgáljon a következő összeállítás:

	eddigi általános szerződéses		az új vám		
	m é t e r m á z s á j a		f r c		
liszt	6	1·5	12		
keményítő	15	10	25		
nyers cukor	10	5	25		
finomított cukor	10	8	40		
bor hordóban	50	10	50		
pezsgő	100	30	250		
sőr	5	5	25		
közönséges topán	50	35	150—200		
cipő	240	100	350	450	600 800
csizma	150	50	600—800		
keztyű	600	400	1600		
formásvas	3	1	4		
pléh	8	4	6	10	15 20
drót	8	4	8 10 15		
gazdasági szerszám	8	3·5	15 20		
szög	10	4·5	15 60		
lakat	40	15	50	60	80
gépek	vm.	vm.	12		
cséplőgép	vm.	vm.	8		
gazdasági gép	vm.	vm.	10		

14. Nagybritánia vámpolitikai forrongása.

A vámpolitikai készülődések egésze nem volna teljes, ha arról a tarifapolitikai forrongásról meg nem emlékeznénk, a mely most Chamberlain erélyes föllépésével Angolországban uralkodik.

Az imperiális törekvések, az a kívánság, hogy az anyaország a gyarmatokkal és tartományokkal egy egységesen gondolkozó

Greater Britain-t képezzen és ha lehetséges gazdasági előnyök által is egymáshoz szorosabban fűzessék: az amerikai és a német nagyipar trustjei és karteljei által földézett erőszakos versenyben újabb táplálékot nyert. Azt az angol iparosok és gyárosok sajnó érzéssel türik csak, hogy azok az országok, a melyekben régóta ők foglalták el áruikkal a piacokat, most nemcsak kiszorítják az angol gyártmányokat elfoglalt helyzetükből, hanem be merészelnek jönni magába Angolországba s ott az angol ipart saját hazájában szorítják ki s helyezik el jobb vagy legtöbb esetben olcsóbb iparcikkeiket.

Ez a mesterségesen nagyranövesztett verseny, mely részben csak a védővamos és elzárkozási vámpolitika által fejlődhetett ki ennyire, és mely a saját országában nyert védett helyzetet most már arra használta fel, hogy Angolországba potom áron dobta a tultermelés folytán rendelkezésre álló árukat, a szabad kereskedés nem egy hívében figyelmet gerjesztett és a közvéleményt a védővamosok hatására terelte.

Ha más ország az angol áruk bevitelét magas vámokkal elzárja, és másrészt meg Nagybritánia, más országoknak a trustok, kartelek és kiviteli jutalmak által pártolt iparcikkeit vámmentesen behozni engedi, akkor az angol hazai ipar teljesen ki van szolgáltatva a külföldnek. Más országok saját igényeik és szükségleteik számára üzik vámpolitikájukat, védekeznek az angol árucikkek beözönlése ellen, és azután mégis szabad bebocsátást élveznek Nagybritániában és az angol áruval egyenlő bánásmódot követelnek a nagybritániai gyarmatokban. Ha ezzel szemben Nagybritánia makacsul megmaradna a szabadkereskedés rendszerénél, akkor teljesen tétlenül áll kereskedelempolitikai aktiójában és csak nézheti az európai vagy az amerikai vámpolitika fejleményeit.

Greater Britain közgazdasági jövője és más államok vámpolitikájának korlátok közé szorítása, kivált magas védővamos országoknak, első sorban Németországnak és az északamerikai Egyesült-Államoknak önkényű eljárásával szemben a védekezés lehetősége, egyszóval a világkereskedelmi politikában való aktív szereplése: — ez képezi Chamberlain programját és ebben az irányban mozog és forrong most az angolok közgazdasági véleménye.

Eddig a kormány vagy pártja nem foglalt még határozott állást. A kormány elnöke Balfour ismételten inkább oly nézeteket vallott, melyek Chamberlain eszméit helyeselik. Mindenesetre

hangsúlyozta azt, hogy az általános védekező vámpolitikával szemben Angolország sokáig tétlen néző nem maradhat. És ha a védővám-politika szószólói oly magasra növekednek, a miként ez a német autonom vámtarifában az eset: úgy nem lehetetlen, hogy Nagy-britanniában is a közvélemény elfordul a szabadkereskedéstől és a védő vámokat ismét meghonosítja.

15. Pillantás a jövőbe.

Ily viszonyok közt, a mikor a legtöbb ország vámokkal felfegyverkezve várja a vámpolitika új korszakát, nem csoda, ha mindenütt a legnagyobb óvatossággal szeretnék föntartani a mostani kereskedelmi szerződéseket. A kereskedelmi szerződések hálózata, mely 1891 óta legtöbb országot legalább türhető forgalmi állapotban tartott, fölmondás útján már 1903. év végével szét volt téphető.

Eddig csak Svájc mondotta fel 1904. év szeptember 19-én a szerződéseket, és az osztrák-magyar monarchia mondotta fel 1903 végére az olasz szerződést. De ez utóbbi felmondás csak a borvám záradék megszüntetése végett történt; magának a szerződésnek többi határozatait s főkép a kölcsönösen megkötött vámtételeket egyik fél sem akarta egyelőre bántani; tényleg előbb 1904 szeptember végéig, azután október 15-ig s végül 1905 végéig, sőt hat havi felmondás igénybevételével azon túli tartammal ideiglenesen rendeztetett is Olaszországgal a szerződéses viszony, illetőleg a borvámzáradék megszűnt s a szerződés többi határozatai továbbra is fentartattak.

A miként a fegyveres béke jelen korszakában az egyes államok nagy összegeket fordítanak arra, hogy esetleges háboru esetében kellőkép felszerelve legyenek és mégis mindent elkövetnek, hogy a béke statusquoja föntartassék: így néz ki most vámpolitikai területen is. Minden ország készül, és hatalmas vámtarifákkal fegyverkezik; mindenki feszült várakozásban vár a vámpolitika fordulatra; mindenütt a közvélemény a vámpolitika változtatását követeli: és mégis ez irányadó államok a felmondás jogával nem akarnak élni, mintha mindegyik örülne azon, hogy az 1891. évi szerződések hálózata még védőleg fennáll.

A várakozó helyzet sokáig nem tarthat. Németországban az

agráriusok hatalmas pártja követeli a mezőgazdaság számára a magasabb vámoknak mielőbbi meghonosítását és az új vámtarifa életbeléptetése alig halasztható 1906 január 1-én túl, úgy hogy a szerződések fölmondásának 1904 végeig be kell következnie legalább Németország részéről.

Németország tényleg másfél év óta tárgyal is új kereskedelmi szerződések megkötése végett Oroszországgal, Olaszországgal, Svájcjal, az osztrák-magyar monarchiával és Romániával, és ezeknél a tárgyalásoknál megpróbálja azt a nehéz földadatot, hogy a maga tarifájában magas agrárvámokat tartson meg, és más országok tarifáiban a német kiviteli ipar érdekében szállítsa le a megfelelő ipari vámokat. A tárgyalások mindazáltal nehezen haladnak.

Oroszország, mely kezdetben nagy nehézségeket okozott és semmiképp sem akart a magas német vámokkal szemben szerződésről hallani, utóbb a japán háború baleredményének sulya alatt, talán politikai és pénzügyi előnyök kedvéért engedékenyebb lett, s így állítólag új szerződésre lépett is. Hasonló hírek szólnak Romániáról.

De bármiként álljanak is egyelőre ezek a tárgyalások, a jövődöbeli vámpolitika azáltal, hogy kiindulási pontja a német autonom vámtarifa (melynek terhét a többi országok hasonló tarifái ellensúlyozni akarják), semmi esetre nem lesz oly előnyös, milyen volt az eddig 1891. évi fennállott.

A Németországgal élénk forgalomban lévő és eddig szerződéses viszonyban álló legtöbb ország legnagyobb érdeke, hogy mezőgazdasági és erdészeti cikkekkel Németországba jussanak és így vámok által ne gátoltassanak ebbeli törekvéseikben. Ha ebben az érdekeikben nem részesülnek megfelelő előzékenységgel, és e tekintetben a német agráriusok irányzatánál kevés a remény: akkor Németország sem igen fog kiviteli iparágai érdekében ezektől az országoktól vámkedvezményeket kapni, mert a kedvezmények kicserélésére hiányzik az alap. Nem lehet iparcikkek vámjainak leszállítását elérni, ha nem szabad értük az agrárvámok mérséklését cserébe adni. És így gyöngé lábbon áll a jövődöbeli vámpolitika már kiindulási pontján; mert a német vámtarifa nem alkalmas a szerződési tárgyalásokra, miután szerződésellenes a jellege.

Nem nehéz ezek szerint a jövődöbeli vámpolitikát jellemezni.

Talán létrejönnek kereskedelmi szerződések, valószínűleg kevés számu és az eddigieknél sokkal magasabb vámtételekkel, főkép ha politikai viszonyok létesítésükre nagy sulylyal bírnak. Az elzárkózás rendszere lesz azonban az irányadó, és oly állapotok fognak kifejlődni, milyenek 1879 után bekövetkeztek; mig végre a gazdasági helyzet sulya nem fogja megkövetelni, hogy szabadelvűbb intézkedések nemzetközileg is szabályoztassanak.
